

Bakalářská práce

Turistický potenciál Libereckého kraje z pohledu možnosti realizace výletů s dětmi

Studijní program:

B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Ing. Jana Málková, M.A.

Vedoucí práce:

RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

Katedra geografie

Liberec 2022

Zadání bakalářské práce

Turistický potenciál Libereckého kraje z pohledu možnosti realizace výletů s dětmi

Jméno a příjmení:

Ing. Jana Málková, M.A.

Osobní číslo:

P19000789

Studijní program:

B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Specializace:

Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Zadávající katedra:

Katedra geografie

Akademický rok:

2020/2021

Zásady pro vypracování:

1. Rešerše literatury
2. Expertní rozhovory
3. Terénní průzkum
4. Zpracování do požadované formy geografie cestovního ruchu

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 40 stran
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

SYROVÁTKOVÁ, Jaroslava. *Cestovní ruch v Libereckém kraji*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. ISBN 978-80-7372-704-8.
RIEGROVÁ, Stanislava. Cestovní ruch v Libereckém kraji ve 3. čtvrtletí 2020 a 1. až 3. čtvrtletí 2020 | ČSÚ v Liberci. Český statistický úřad [online] 2020 [cit. 15.12.2020] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/cestovni-ruch-v-libereckem-kraji-ve-3-ctvrtleti-2020-a-1-az-3-ctvrtleti-2020>
ŠPAČEK, Ondřej. Monitoring pohybu návštěvníků. *Analýza návštěvnosti Libereckého kraje*. Praha: CE Traffic, a.s. 2020
Liberecký kraj –cestou necestou [online]. 2020 [cit. 17.12.2020] Dostupné z: <https://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/27709-skryte-skvosty-lezi-na-severu.html>

Vedoucí práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání práce: 19. ledna 2021
Předpokládaný termín odevzdání: 30. dubna 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Kamil Zágorský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. února 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Arturu Boháčovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce za jeho pozitivní přístup, motivaci, cenné rady a především za pohotové a trefné reakce na veškeré dotazy během vypracování této bakalářské práce.

Další dík patří vedoucímu oddělení cestovního ruchu Libereckého kraje, panu Bc. Jakubu Šepsovi, vedoucí oddělení cestovního ruchu města Liberce, paní Ing. Barboře Hodačové a manažerce Turistického regionu Jizerské hory, paní Ing. Denise Skrbkové za jejich ochotu se podílet svými odbornými názory na mé práci.

V neposlední řadě patří dík všem respondentům dotazníkového šetření, bez jejichž názoru by práce nebyla kompletní.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá možnostmi realizace výletů s dětmi v předškolním a mladším věku v Libereckém kraji. Liberecký kraj je obecně vnímán jako jeden z turisticky nejvíce atraktivních krajů. Vedle rozmanité horské přírody disponuje i nadprůměrným množstvím turistických atrakcí určených jak pro dospělé, tak i pro děti. Zda je možné tento potenciál kraje proměnit v plnohodnotné celodenní výlety s dětmi, které budou bavit děti i rodiče, to je hlavní otázka této práce.

Bakalářská práce sestává z teoretické a praktické části. Obsahem teoretické části práce je nejprve vysvětlení základních pojmů v oblasti geografie cestovního ruchu a následně představení Libereckého kraje jakožto turistického regionu a destinace určené pro aktivní výletování s dětmi. Současně práce mapuje možnosti plánování výletů s dětmi s pomocí různých internetových portálů. V praktické části práce jsou na základě dotazníkového šetření a expertních rozhovorů přiblížena specifika výletování s dětmi v Libereckém kraji. Z tohoto pohledu je analyzován potenciál kraje i jeho výhody a případné nedostatky. Výzkum je podpořen i terénním průzkumem, na jehož základě je představeno pět výletních okruhů, které by měly odpovídat požadavkům cílové skupiny.

Klíčová slova

Geografie, cestovní ruch, geografie cestovního ruchu, Liberecký kraj, turistický region, výlety s dětmi, celodenní výlety

Anotation

The bachelor work studies the possibilities of realizations of all-day trips with preschool children and the younger ones in the Liberec region. The Liberec region belongs to the most tourist-attractive areas of the Czech Republic. Besides the mountain nature beauties, there are outstanding tourist attractions for adults and kids. The critical question of this work is if the potential of this region could be taken as an advantage for realizing daylong trips with kids, which would be enjoyable for kids and their parents.

This work consists of theoretical and practical parts. In the theoretical part, the fundamental terms of the geography of tourism and the Liberec region as a destination for active family touring are explained. This part also introduces and evaluates different web portals used for planning those trips.

In the practical part of this work, there are specified different aspects of traveling with children in the Liberec region. These were based on survey results and interviews with experts in this field. From this point of view, the potential of the Liberec region and its strengths and weaknesses are analyzed. The study supported field research, on which bases five excursions were introduced to meet the target group's requirements.

Key Words

Geography, Tourism, Geography of Tourism, Liberec region, Touristic region, All-day trips, Trips with children

Obsah

Úvod	8
1 Vymezení pojmů cestovního ruchu	9
1.1 Cestovní ruch.....	9
1.1.1 Cestovní ruch v ČR	10
1.2 Geografie cestovního ruchu.....	10
1.2.1 Turistický potenciál a předpoklady jeho rozvoje.....	11
1.3 Rajonizace cestovního ruchu v ČR	13
1.3.1 Geografický přístup.....	14
1.3.2 Územně plánovací princip.....	14
1.3.3 Marketingový přístup	14
1.4 Pojmy výletování a výletník	15
1.5 Vymezení věkové skupiny výletníků - malé děti	16
2 Turistická oblast Liberecký kraj	17
2.1 Turistický potenciál Libereckého kraje dle studie MMR	19
2.2 Výletování v Libereckém kraji	20
2.2.1 Výlety s dětmi v Libereckém kraji	21
2.3 Plánování výletů s dětmi v Libereckém kraji	22
2.3.1 Kudy z nudy (Czech Tourism)	22
2.3.2 Ověřeno rodiči	22
2.3.3 Vlákem na výlet	23
2.3.4 Výleták	23
2.3.5 Mapy.cz	23
2.3.6 Cestou necestou (Liberecký kraj)	23
2.3.7 Jizerky.cz (Turistický region Jizerské hory)	24
3 Metodika praktické části	25
3.1 Strukturovaný dotazník	25
3.2 Expertní rozhovory	26
3.3 Terénní průzkum	26
3.4 Limitace výzkumu	27
4 Celodenní výlety s malými dětmi v Libereckém kraji	28
4.1 Definování turistické atraktivity pro rodiče s nejmenšími dětmi	28
4.2 Plánování výletů s malými dětmi	30
4.3 Hodnocení Libereckého kraje respondenty	31

4.4	Expertní názory na potenciál kraje pro rodinné výlety	32
4.5	Vlastní tipy na výlet	34
4.5.1	Z Hamru přes skalní divadlo a dvě hradní zříceniny	35
4.5.2	Z Dětřichovských hřišť do Heřmanic do pekla, na varhany, rozhlednu i hřiště	38
4.5.3	Vláčkovým let na Poustevníkův kámen	40
4.5.4	Vláčkovým let na Malý Špičák	43
4.5.5	Cyklostezkami z Kacanov přes Kopicův statek na Valdštejn	45
Závěr	49
Informační zdroje	50
Přílohy	53
	Formulář dotazníku	53

Seznam obrázků

Poměr příjmů ze zahraničního a domácího turismu v ČR (WTTC, 2022)	10
Marketingové turistické oblasti ČR (zdroj:MMR, 2007).....	15
Volnočasové cestování (zdroj: Hall, Page, 2010, pp.5)	16
Liberecký kraj (zdroj: www.mapy.cz)	17
Turistické regiony LK (zdroj: LK, 2021)	18
Potenciál cestovního ruchu v ORP ČR (Bína, 2010, p.17)	19
Výletníci v libereckém kraji (zdroj: Špaček, 2020)	20
Výletníci v libereckém kraji (zdroj: Špaček, 2020)	21
Obliba LK na výletování s dětmi (zdroj: AKČR, 2021)	21
Z Hamru přes skalní divadlo a dvě hradní zříceniny (zdroj: vlastní)	36
Vrcholové plato hradu Stohánek	37
Strmé schodiště na hrad Stohánek	37
Zřícenina hradu Děvín	37
Švarevaldská brána.....	37
Z Dětrichovských hříšť do Heřmanic do pekla, na varhany, rozhlednu i hřiště (zdroj: vlastní)	39
Z Dětrichovských hříšť do Heřmanic do pekla, na varhany, rozhlednu i hřiště	39
Heřmanické peklo	40
Heřmanická rozhledna.....	40
Vláčkovýlet na Poustevníkův kámen (zdroj: vlastní)	42
Otočné informační cedule.....	43
Výhled na Hejnickou baziliku z Poustevníkova Kamene	43
Vláčkovýlet na Malý Špičák (zdroj: vlastní)	44
Vyhlídky z Malého Špičáku	45
Vyhlídky Špička	45
Cyklostezkami z Kacanov přes Kopicův statek na Valdštejn (zdroj: vlastní)	47
Dětská prohlídka hradu Valdštejn	48
Hrad Valdštejn	48
Skalní reliéfy u Kopicova statku	48

Seznam grafů

Hodnocení výletních cílů (zdroj: vlastní)	28
Hodnocení vybraných faktorů při výletování (zdroj: vlastní)	29
Optimální délka výletu (zdroj: vlastní)	30
Využívání turistických serverů při plánování výletů (zdroj: vlastní)	31
Hodnocení Libereckého kraje z hlediska výletování s dětmi (zdroj: vlastní).....	31

Seznam použitých zkratek

AKČR..... Asociace krajů České republiky

CR Cestovní ruch

ČR Česká republika

LK Liberecký kraj

MMR Ministerstvo pro místní rozvoj

ORP Obec s rozšířenou působností

WTO World tourism organisation (Světová organizace cestovního ruchu)

WTTC World travel and tourism council (Světová rada pro cestovní ruch a turismus)

Úvod

Liberecký kraj je obecně vnímán jako jeden z turisticky nejvíce atraktivních krajů. Rozmanitá horská příroda vybízí k zimním i letním sportům, bohatá historie kraje k návštěvám pamětihodností. Navíc kraj nabízí velké množství vnitřních i venkovních turistických atrakcí určených dospělým i dětem. Co se sportovního vyžití týká, často o něm hovoříme jako o místě neomezených možností. Turistický potenciál skýtají nejen známé a turisticky oblíbené lokality, jakými jsou Ještědský hřeben, Jizerské hory, Český ráj a Krkonoše, ale především ta méně známá, někdy i zapomenutá místa v Lužických horách, Podkrkonoší, na Českolipsku či Frýdlantsku. Ve všech těchto oblastech si milovník sportu, cyklistiky či turistiky může přijít na své (Místopisy.cz, 2021). Když bude potenciální návštěvník kraje hledat inspiraci k výletům na internetu, při zadání slovního spojení „Liberecký kraj – výlety“, zobrazí se mu stovky výletních tipů a zmapovaných okruhů do známých i neznámých míst kraje, stačí je jen rozkliknout.

Je to ale tak jednoduché i v případě výletů s dětmi? S teenagery, kteří jsou ochotni trávit volný čas s rodiči, stačí asi jen vybrat správný cíl. Ale jak to udělat s malými dětmi, které sotva chodí, případně se ještě vozí v kočárku? Má rodič tak malých dětí šanci realizovat v Libereckém kraji takový výlet, který zabaví děti na celý den a zároveň dopřeje rodiči dostatečnou fyzickou aktivitu?

Tyto a další otázky jsou pro řadu aktivních rodičů aktuální. Při pátrání po výletních tipech určených pro děti člověk brzy narazí na řadu komplikací. Výletní portály, které doporučují dětské výlety, často nabízejí výletní okruhy v řádu jednoho, až dvou kilometrů. Takové tipy jsou vhodné pro dopolední procházku, ale ne jako inspirace pro celodenní výlet. Klasické výlety „pro dospělé“ bývají naopak dlouhé a nezmiňují prostupnost trasy s kočárkem. Další možností jsou bezbariérové výlety určené primárně vozíčkářům. Výletů tohoto druhu však není mnoho a zdaleka ne všechny jsou dostatečně atraktivní pro děti.

Cílem této práce je posouzení potenciálu Libereckého kraje jakožto turistického regionu pro realizaci celodenních výletů s malými dětmi. Současně si práce dává za cíl navrhnout pět ověřených výletních okruhů v kraji, které splňují kritéria aktivních rodičů s dětmi. K dosažení těchto cílů byla využita dostupná literatura a internetové zdroje spolu s vlastním šetřením autora formou dotazníkového průzkumu, expertních rozhovorů a terénního průzkumu.

1 Vymezení pojmů cestovního ruchu

Kapitola se věnuje základním pojmům v oblasti cestovního ruchu. První dvě části kapitoly objasňují samotný pojem cestovní ruch (dále jen CR), jeho specifika v České republice a geografickou disciplínu, která se CR zabývá. Další podkapitola se věnuje tzv. regionalizaci či rajonizaci v Česku, což jsou různé typy územního členění, na základě turistického potenciálu (Zelenka, 2002). Závěr kapitoly pak přináší objasnění pojmu výletování a výletník.

1.1 Cestovní ruch

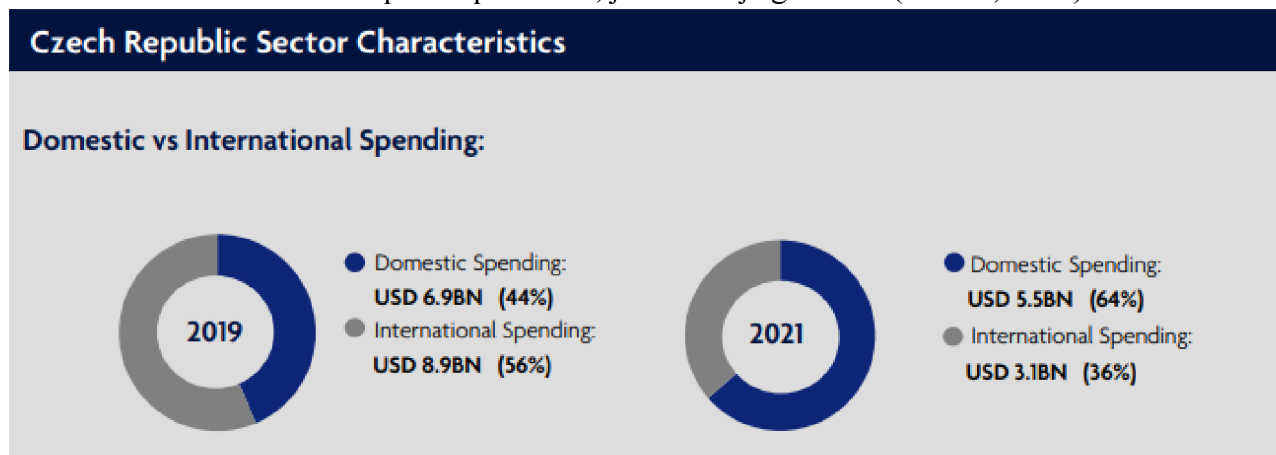
Cestovní ruch je jedním z nejdůležitějších odvětví světové ekonomiky. Jedná se však o velmi specifické odvětví. Mezi jeho typické znaky patří vysoká rizikovitost, která je způsobená náchylností ke změnám v okolním prostředí. Zároveň i samotný CR výrazně ovlivňuje okolní prostředí. Ve světě je CR výrazně nerovnoměrně rozložen (Hall, Page, 2010). Dle údajů WTTC podíl cestovního ruchu na světovém HDP každoročně stoupal s menšími výkyvy až do roku 2019. Tehdy turismus vytvářel téměř 11 % světového HDP. Vlivem pandemické krize a s ní spojených restrikcí omezujících mobilitu občanů, se naplno projevila rizikovitost tohoto ekonomického sektoru. V roce 2020 podíl CR na HDP klesl meziročně o téměř 5 bilionů USD na 5,3 % světového HDP. Od roku 2021 podíl CR na světové ekonomice opět stoupá (WTTC, 2022).

První definice a studie cílené na volný čas a posléze turismus, se začaly objevovat již v první polovině 19. století. Do podvědomí široké veřejnosti se dostaly až o téměř sto let později s uzákoněním zkrácené pracovní doby a dovolené ve vyspělých zemích (Vystoupil et al. 2011). Za nejpřesnější definici CR považujeme definici Světové organizace cestovního ruchu (dále jen WTO). Podle ní je cestovní ruch „souhrnem aktivit osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí, pobývajících v těchto místech po dobu ne delší než jeden rok, za účelem trávení volného času, podnikání či jiným účelem“ (Vystoupil et al, 2011, p. 263). Evropská komise definuje cestovní ruch podobně. Na rozdíl od WTO dává důraz na fakt, že cestující osoba nemá hlavní zdroj příjmu v cílové lokalitě. Pod pojmem CR tedy rozumíme „činnost návštěvníků, kteří se zúčastní cesty na místo určení mimo své obvyklé prostředí, a to na dobu kratší jednoho roku a za jakýmkoli hlavním účelem, včetně služebního či soukromého účelu. Do cestovního ruchu nepatří pracovní pobyty, jejichž účelem je hlavní pracovní náplň návštěvníků (hlavní zdroj příjmu je v místě pobytu)“ (ČSÚ, 2021).

Jak definice výše napovídají, cestovní ruch je velmi obsáhlým pojmem. V rámci jeho studia se uplatňuje interdisciplinární přístup zahrnující obory z oblasti ekonomiky, geografie, medicíny, sociologie, urbanismu a dalších. V první řadě se však jedná o socioekonomický a prostorový jev, který je předmětem geografie cestovního ruchu (Hamarnehová, 2008).

1.1.1 Cestovní ruch v ČR

V České republice vytváří turismus 6,1 % HDP (r. 2022), což odpovídá celosvětovému průměru. V cestovním ruchu pracuje téměř 290 tisíc obyvatel České republiky. Co se týká příjmů cestovního ruchu, do roku 2019 převažovaly příjmy ze zahraničního turismu nad příjmy z turismu domácího. Pandemická krize však tento poměr převrátila, jak ilustruje graf níže (WTTC, 2022).

Obr. 1: Poměr příjmů ze zahraničního a domácího turismu v ČR (WTTC, 2022)

V České republice má cestovní ruch, spolu s přerozdělováním finančních zdrojů do jednotlivých turistických regionů, na starost Ministerstva pro místní rozvoj ČR (dále jen MMR). Od roku 2016 běží pod záštitou ministerstva „Národní program podpory cestovního ruchu v regionech“. Jeho cílem je zvýšení konkurenceschopnosti jednotlivých regionů, zjednodušení dostupnosti turistických cílů a zlepšení infrastruktury, úprava dislokace cestovního ruchu, rozvoj služeb a zvýšení ziskovosti tohoto ekonomického sektoru (MMR, 2022). Primárním marketérem cestovního ruchu v ČR je Agentura CzechTourism. Jejím zřizovatelem je MMR. Agentura se v první řadě zabývá marketingem a propagací cestovního ruchu v ČR jak na domácím, tak i na mezinárodním trhu. Jejimi dalšími cíli jsou výzkumné, vzdělávací a informační činnosti, související s cestovním ruchem (CzechTourism, 2022).

1.2 Geografie cestovního ruchu

Geografie cestovního ruchu je velmi mladým odvětvím geografie. Jeho prvopočátky se datují do 20. let v USA (Hall, Page, 2010), případně 30. let minulého století v Evropě (Vystoupil et al., 2011). Nejvýznamnějšími průkopníky geografie cestovního ruchu v Evropě byli geografové H. Poser a A. Grunthal, kterým se podařilo definovat cíle geografie CR. Na základě svých studií představili činitele CR (nyní bychom je označili jako lokalizační a realizační), které ovlivňují rozmístění CR na Zemi. Systém i funkce těchto činitelů jsou téměř v nezměněné formě platné dodnes (Hamarnehová, 2008). Hlavním cílem studia geografie CR bylo dle Posera a Grunthala určení lokalizace cestovního ruchu

na zemi, jeho podmíněnost vzhledem k přírodním podmínkám a zpětné působení CR na okolní prostředí. Moderní geografie CR vychází z těchto základů, ale v mnoha ohledech jde do mnohem větší hloubky. Dostává se tak na úroveň interdisciplinární a zároveň syntetizující disciplíny (Vystoupil et al., 2011).

Geografie cestovního ruchu zkoumá CR z ekonomického hlediska, analyzuje turistický potenciál území i přínosy a dopady CR na geografické prostředí a životní prostředí. Současně se soustředí na pohyb účastníků CR a jejich motivaci (Hamarnehová, 2008).

Z geografického hlediska existuje řada typologií CR na základě rozlišných klasifikačních kritérií. Základní rozdělení CR je na domácí a zahraniční cestovní ruch. Domácí CR představuje turismus domácích residentů ve vlastní zemi i jejich turismus v zahraničních destinacích. Zahraniční CR pak představuje veškerý turistický pohyb zahraničních residentů. Další dělení rozlišuje CR na základě obchodní bilance na aktivní (dle WTO příjezdový, tedy příjezd zahraničních turistů), pasivní (dle WTO odjezdový, tedy odjezd rezidentů do zahraničí) a tranzitní (průjezdový). Odvozenými formami CR jsou vnitřní, národní a regionální CR. Vnitřní CR se skládá z domácího a aktivního CR, národní CR je souhrnem domácího a pasivního CR. Regionální CR analyzuje turismus z pohledu regionu jako turistického cíle (Hamarnehová, 2008; WTTC, 2022).

Na základě kvantifikace účastníků CR geografové rozlišují masový a alternativní CR. Masový CR je ve své podstatě profesionálně organizovaný přesun velkých skupin turistů na cestovatelsky oblíbená místa. Tento způsob cestování vytváří na jedné straně velké množství pracovních pozic a emituje příjmy cílové destinaci. Na straně druhé velmi často negativně ovlivňuje životní prostředí dané lokality i kvalitu života místních obyvatel. V těchto případech pak hovoříme o tzv. „over turismu“. Alternativní turismus je potom pravým opakem masového turismu. Existuje řada dalších rozdělení cestovního ruchu ať již na základě způsobu cestování, délky pobytu, psychologické motivace turistů či jejich ekonomických možnostech (Cooper, 2016).

1.2.1 Turistický potenciál a předpoklady jeho rozvoje

Předpoklady a podmínky, které definují rozložení cestovního ruchu v krajině, dělíme na lokalizační, selektivní a realizační faktory (Vystoupil et al., 2011). Lokalizační faktory jsou neměnné a bezpodmínečně spojené s danou lokalitou. Řadíme sem přírodní, zahrnující vodstvo, reliéf, klimatické poměry, morfologické poměry, faunu i flóru a kulturně-historické předpoklady. Z kulturně historických faktorů se jedná především o architektonické, historické či technické památky i o lidové tradice a folklor (Zelenka, 2002). Selektivní faktory dělíme na subjektivní a objektivní. Subjektivní

faktory chápeme jako psychologické pohnutky a motivace jednotlivce k cestování. Mezi objektivní činitele se řadí politické, ekonomické, demografické a urbanizační faktory. Obecně platí, že míra cestovního ruchu se zvyšuje úměrně s životním standardem a disponibilitou volného času obyvatel. Posledním souborem činitelů jsou faktory realizační. Dělíme je na dvě skupiny, první z nich představují komunikační možnosti, tedy celkovou infrastrukturu a dostupnost lokality. Druhou skupinou je materiálně technická základna, což zahrnuje doplňková zařízení nejrůznějšího typu od gastronomických zařízení po dostupnost zdravotní péče či bankovního sektoru (Hamarnehová, 2008).

Na základě rozdílných metod je pak možné jednotlivé faktory kvantifikovat a jejich součtem (případně odečtem) vyhodnotit celkový potenciál cestovního ruchu daného území. Mariot (1971) například vyčísluje pro svou kalkulaci potenciálu CR základní přírodní podmínky, tedy reliéf, klima, hydrologii a biogeografii území. Odlišný přístup využívá Ústav územního rozvoje (Bína, 2002), který hodnotí jednotlivé formy turistického využití oblasti. Formou využití oblasti rozumíme například turistiku, cyklistiku, kulturu aj. V oboru územního plánování se k hodnocení katastrálního území používá metoda syntetizujících charakteristik a ukazatelů – součtem potenciálních rekreačních ploch na jednotlivých katastrálních územích se získá ukazatel atraktivity pro cestovní ruch (Vystoupil et al., 2011).

Potenciálem území pro cestovní ruch tedy rozumíme souhrn všech využitelných zdrojů pro turismus, které jsou v daném regionu k dispozici. Jejich sumarizace pak představuje způsobilost daného regionu k realizaci CR (Hamarnehová, 2008).

V roce 2010 ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ústavem územního rozvoje provedlo rozsáhlou studii mapující turistický potenciál jednotlivých ORP ČR. Celkové hodnocení se skládalo ze dvou položek. První položkou bylo bodové vyhodnocení územně zakotvených turistických cílů. Druhou položku představoval potenciál ploch ovlivňujících cestovní ruch, tedy krajinně rekreační potenciál (Syrůvková, 2011; Bína, 2010).

Hodnota cílů návštěvníků, neboli atraktivita cestovního ruchu, se skládala z bodového ohodnocení a přiřazení významového stupně následujícím atraktivitám (Bína, 2010):

- přírodní pozoruhodnosti,
- historické městské soubory,
- historické vesnické soubory,
- zámky,
- hrady, tvrze, zříceniny,

- křesťanské sakrální památky, židovské památky,
- vojenské památky,
- pietní památníky,
- technické památky,
- archeologické památky,
- historické podzemí,
- lázeňská místa,
- vinařský věhlas,
- pivovarnický věhlas
- přidaná hodnota: památka UNESCO.

Hodnota potenciálu ploch byla vypočtena na základě rozsahu krajinného typu a stupně intenzity tak, aby bylo možné jednotlivé ORP následně srovnávat (i přes rozdílnou rozlohu a rozdílné využití plochy v krajině). Pro analýzu byly stanoveny následující typy ploch a linií, jimž byly na základě rozlohy přiděleny koeficienty.

- Rekreační a turistická krajina I
- Rekreační a turistická krajina II
- Rekreační a turistická krajina III
- Rekreační a turistická krajina IV
- Délka břehů rekreačních vodních ploch I
- Délka břehů rekreačních vodních ploch II
- Délka řek vhodných pro splouvání

Na základě vyhodnocení těchto ukazatelů byl vyčíslen turistický potenciál ORP. V následné analýze bylo zhodnoceno i jeho využití v jednotlivých regionech (Bína, 2010).

1.3 Rajonizace cestovního ruchu v ČR

Rajonizace je systematické a přehledné rozdělení území na menší víceméně homogenní regiony, které se navzájem odlišují v předpokladech - lokalizačních, realizačních či selektivních – pro realizaci cestovního ruchu. Rajonizace je ve velké míře založena na generalizaci. V posledních 60 letech se aplikují 3 typy rajonizace cestovního ruchu: geografický, územně plánovací a marketingový. Třetí, marketingový typ slouží k co nejefektivnější propagaci území. V současné době je nejčastěji používaným typem (Vystoupil et al., 2011).

K poslední aktualizaci rajonizace ČR přistoupilo Ministerstvo pro místní rozvoj v roce 2018. Jejím výstupem byla klasifikace krajiny z hlediska předpokladů cestovního ruchu, funkčně-prostorová typologie středisek cestovního ruchu a jejich syntéza (MMR, 2018).

1.3.1 Geografický přístup

Geografický přístup k rajonizaci CR je nejstarším typem rajonizace a poměrně dlouho nebyl aplikován. Rajonizace vychází z geografické a funkčně-prostorové struktury území a její využitelnosti pro volnočasové aktivity, potažmo cestovní ruch (Vystoupil et al., 2011). Na základě této rajonizace rozlišujeme 6 základních geografických celků: „horská krajina, venkovská krajina s velmi příznivými předpoklady pro cestovní ruch, venkovská krajina s průměrnými předpoklady pro cestovní ruch, venkovská krajina s minimálními předpoklady pro cestovní ruch, velkoplošné pískovcové skalní útvary a urbanizované prostory“. Kombinace geografického a územně plánovacího přístupu byla zvolena pro poslední rajonizaci cestovního ruchu ČR v roce 2017 (MMR, 2018)

1.3.2 Územně plánovací princip

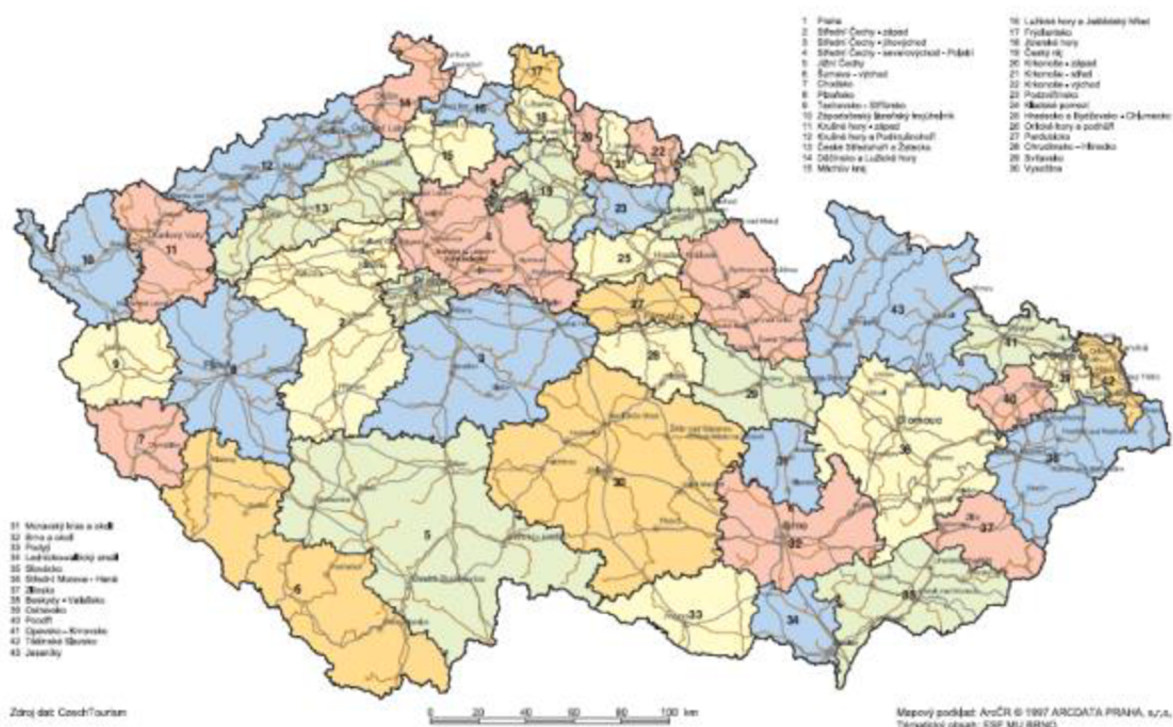
V 60. letech minulého století byla v ČSSR představena rajonizace na základě územně plánovacího principu. V rámci této rajonizace došlo k zhodnocení podmínek jednotlivých regionů v ČSSR a bylo tak vymezeno 47 oblastí vhodných pro rozvoj cestovního ruchu. Těm pak byla přiřazena jedna ze čtyř kategorií důležitosti od mezinárodního po oblastní význam. Následně byly vyhodnoceny vztahy center cestovního ruchu a městských sídel. Na základě těchto vztahů byla budována komplexní turistická infrastruktura.

Tento princip rajonizace se v jeho původní formě již nevyužívá. Byl cílen s ohledem na uzavřené hranice především na domácí cestovní ruch (Vystoupil et al., 2011).

1.3.3 Marketingový přístup

Marketingový přístup k rajonizaci je v současné době nejrozšířenějším typem. Vychází z potřeby efektivní propagace oblastí cestovního ruchu a současně z řešení jejich organizace. Charakteristickým rysem takto vymezených regionů je nejednoznačnost jejich hranic. Velká část z nich je vytvářena na základě historických a kulturních zkušeností, další vznikají na základě přirozených fyzickogeografických podmínek, případně administrativně správních kritérií. Takto diferenciované turistické regiony vytváří svoji vlastní značku, kterou si turista může jednoduše propojit s konkrétní lokalitou. Na stejném principu je území rozděleno do nižších územních jednotek – turistických oblastí, které zobrazuje mapa níže (Vystoupil et al., 2011).

MARKETINGOVÉ TURISTICKÉ OBLASTI

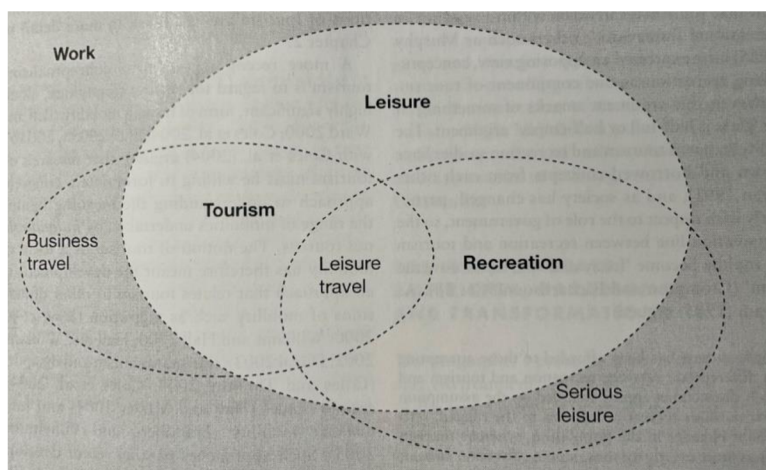
Obr. 2 Marketingové turistické oblasti ČR (zdroj: MMR, 2007)

1.4 Pojmy výletování a výletník

Výletování je specifická část cestovního ruchu. Rozdíl mezi dvěma účastníky cestovního ruchu, a to výletníkem a turistou je prostý. Turista je vícedenní návštěvník, který v navštěvované lokalitě stráví alespoň jednu noc. Naproti tomu výletník navštíví dané místo jednorázově a stráví zde alespoň tři hodiny, avšak bez přespání. Každý jednotlivý výlet je nazýván výletodnem (Špaček, 2020). Český statistický úřad označuje jednodenního výletníka pojmem návštěvník, avšak jeho specifikace je totožná.

Monitoring turistů, tedy vícedenních návštěvníků, je pro statistické účely poměrně snadný, na základě dat ubytovacích zařízení (ČSÚ, 2022). Sledování jednodenních návštěvníků/ výletníků je složitější, neboť po sobě nezanechávají žádnou „hmatatelnou“ stopu v podobě záznamu o ubytování. Díky moderním technologiím je však možné jejich pohyb sledovat, na základě geolokačních signalizačních dat mobilních operátorů (Špaček, 2020).

Podrobně se tématem cestování a výletování zabývají Hall a Page (2010), kdy specifikují volnočasové cestování jako konkrétní průnik mezi abstraktními pojmy – turismus, volný čas a rekreace, jak ilustruje obrázek č. 3. Do roku 1994 nebyli jednodenní výletníci zahrnováni do statistik cestovního ruchu, což se ale ukázalo jako kontraproduktivní. Výletník je, co se týká dopadů na krajinu i ekonomického hlediska, neméně významným článkem cestovního ruchu. Kromě ubytování využívá ostatní služby v dané lokalitě, cateringové, dopravní i turistické atrakce (Hall, Page, 2010).

Obr. 3 Volnočasové cestování (zdroj: Hall, Page, 2010, pp.5)

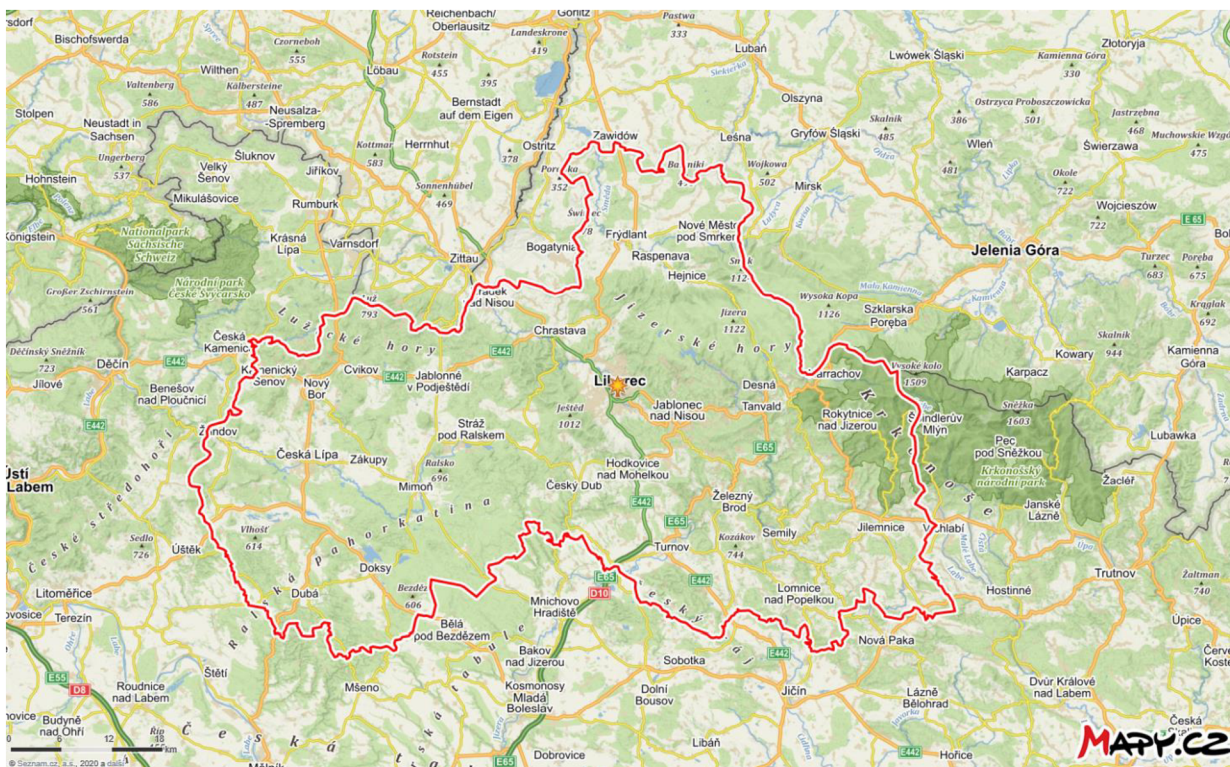
1.5 Vymezení věkové skupiny výletníků - malé děti

Pojem „malé děti“ používaný v celé práci je velmi široký a každým může být subjektivně vnímán jinak. Na tomto místě bude proto blíže specifikován. Malými dětmi je v bakalářské práci myšlena věková skupina kojenců, batolat, až dětí předškolního věku. Kojenci a batolata jsou do práce zahrnuti především z důvodu nutnosti jejich přepravy v kočárku, případně nošení. Tento fakt by měl být zohledněn v návrzích výletů. Děti v rozmezí jednoho až tří let rády poznávají okolí a potřebují dostatek fyzické aktivity. Na druhou stranu nejsou ještě samy schopny absolvovat celý výlet pěšky v jednom kuse. Potřebují odpočinek buď formou dostatečného množství zastávek, či v kočárku. Dítě v tomto věku intenzivně přejímá vzorce jednání, přijímá normy a utváří si stereotypy, které ho provází celý život (Vágnerová, 2007). Dítě, které tráví čas výletováním s rodiči, si s velkou pravděpodobností do života ponese pozitivní přístup k přírodě i ke zdravému životnímu stylu.

Předškolní věk, 4 – 7 rok věku, je u dětí ve znamení egocentrismu, tedy dítě vnímá realitu z osobního hlediska a reálný svět se v očích dítěte mísí s jeho fantazií. Tento přístup má dítě i v pojetí času, kdy čas vnímá prostřednictvím určitých událostí. Čas, který tráví jemu nezajímavým způsobem, dítě přeceňuje. Děti v tomto věku jsou nadměrně zvědavé a psychicky i fyzicky aktivní (Vágnerová, 2007). Tato specifika by opět měla být brána v potaz i při výletování. Aby se dítě během cesty nenudilo, je dobré volit trasu s dostatečným množstvím atrakcí, které dítě motivují k pohybu. Naučné stezky nebo i jen příběh, který se váže k výletnímu cíli a probudí dětskou fantazii, zpříjemní výlet dětem i rodičům.

2 Turistická oblast Liberecký kraj

Liberecký kraj je druhým nejmenším a současně druhým nejméně lidnatým krajem ČR. Rozprostírá se ve vesměs hornatých oblastech severu České republiky. Tvoří ho 215 obcí, z toho 39 měst. S celkovou rozlohou 3163 km² zabírá pouze 4 % území ČR. K lednu 2020 zde žilo 443 398 obyvatel.

Obr. 4: Liberecký kraj (zdroj: www.mapy.cz)

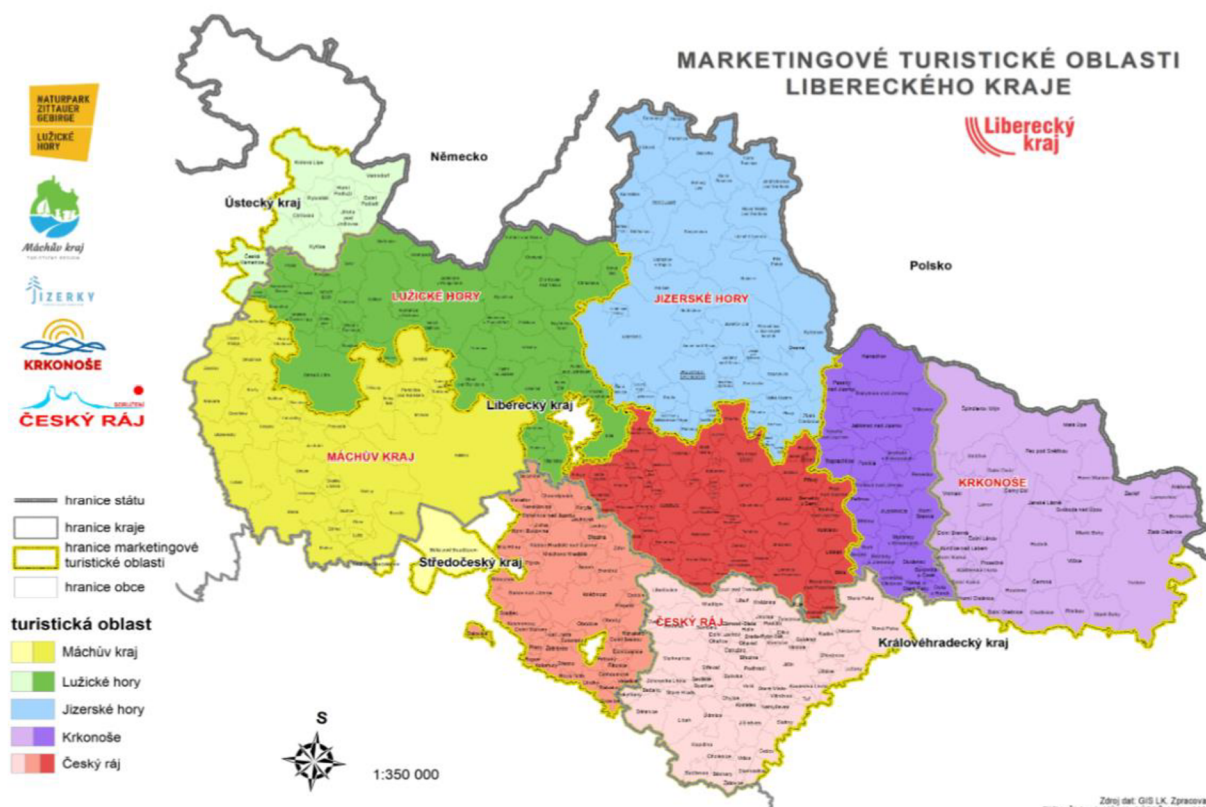
Nejvyšším bodem Libereckého kraje je krkonošský Kotel (1 435 m n. m.), nejnižší bod se nachází na kraji Frýdlantského výběžku v místě, kde řeka Smědá překračuje státní hranici s Polskem (208 m n. m.) (Krajský úřad Libereckého kraje, 2020). Liberecký kraj leží v mírném klimatickém pásu, podnebí zásadně ovlivňuje specifický reliéf. Hřebeny hor zadržují velké množství srážek a je zde celkově chladnější klima, nižší oblasti jsou sušší a teplejší (Syrovátková, 2011).

I přes svou nepatrnou rozlohu disponuje Liberecký kraj hned na první pohled řadou nej, která přilákají nejednoho turistu či výletníka. První nej se váže ke klimatu a v propagačních materiálech jej kraj raději taktně zamlčuje. Jizerské hory jsou řadu let označovány za nočník Čech. Bílý Potok na Frýdlantsku s ročním úhrnem srážek 1705 mm dlouhodobě drží první příčku nejdeštivějšího místa v republice (Vodseďálek, 2020). Jedná se o nejlesnatější kraj ČR, nachází se zde nejstarší národní park Krkonoše, nejstarší CHKO Český ráj a přímo v Liberci pak nejstarší Zoo v ČR (Krajský úřad Libereckého kraje, 2020). Liberecký kraj má co nabídnout nejen milovníkům přírody a hor, ale nabízí také širokou paletu kulturně-historických turistických cílů. V Liberci sídlí řada kulturních institucí,

jako Severočeské muzeum, Technické muzeum, Oblastní galerie či Státní vědecká knihovna. Bývalá sklářská města (např. Jablonec nad Nisou, Nový Bor či Železný Brod) disponují muzei zaměřenými na sklářskou a bižuterní výrobu. Za zmínku stojí řada hradů a zámků rozestých po celém kraji. Nejvíce navštěvované jsou v oblasti Českého ráje zámek Sychrov, Hrubá skála a hrad Trosky (Špaček, 2020). Řada hradů a zámků se řadí mezi národní kulturní památky, jedná se o hrady Bezděz, Trosky a zámky Frýdlant, Lemberk, Sychrov, Zákupy, Hrubý Rohozec (Syrůvková, 2011).

V rámci České republiky byl v loňském roce Liberecký kraj pátým turisty nejčastěji navštěvovaným krajem (pořadí je založeno pouze na počtu přenocování turistů v daném kraji). Přestože vlivem koronavirové pandemie a vládních restrikcí meziročně klesl celkový počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních, při porovnání návštěvnosti v podzimních měsících, návštěvnost již meziročně vzrostla o 16,7 %. To je nejvyšší nárůst v tomto období v porovnání s ostatními kraji (Riegerová, 2021).

Liberecký kraj dělíme na pět turistických regionů (viz obr. 5) – Lužické hory (východní část), Jizerské hory, Krkonoše (západní část a Podkrkonoší), Český ráj (severní část na územní LK) a Máchův kraj.

Obr. 5: Turistické regiony LK (zdroj: LK, 2021)

Nejvyšší podíl turistů i výletníků připadá oblasti Jizerských hor. V roce 2019 oblast navštívilo celkem 2 044 602 turistů a výletníků. Paradoxně mezi nejnavštěvovanějšími místy této oblasti nenajdeme

vrcholy Jizerských hor, nýbrž libereckou zoo a zábavní centra města Liberce (IQ Landia, centrum Babylon a Dinopark) (Špaček, 2020).

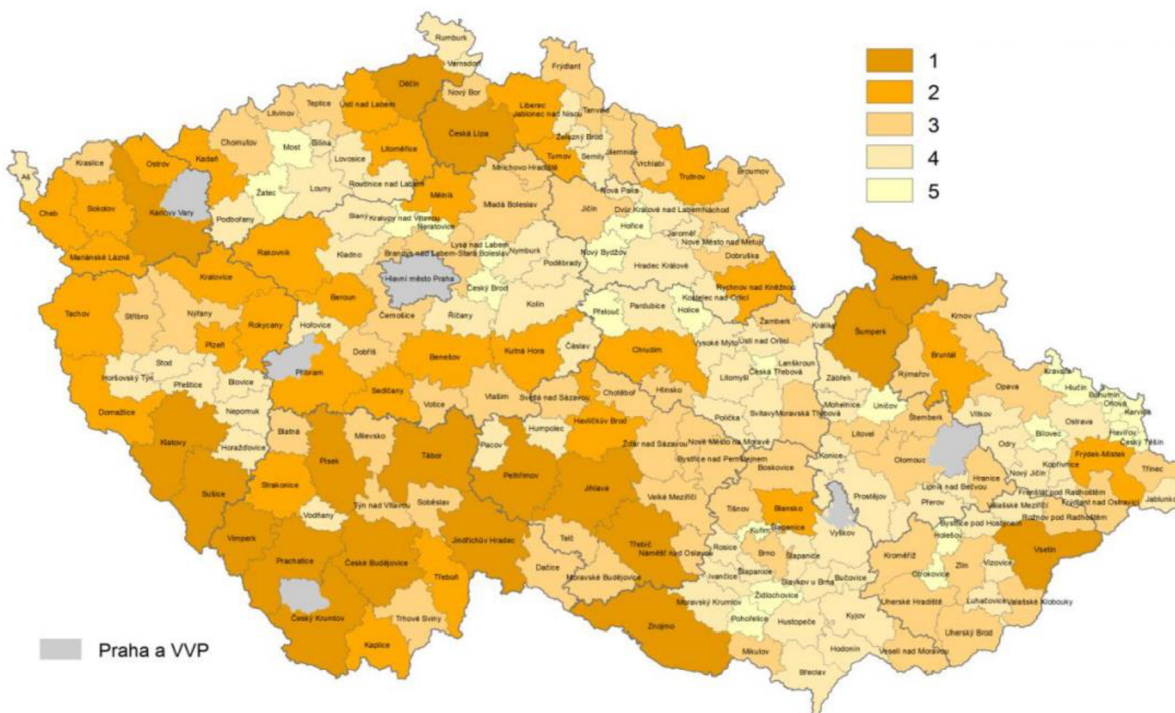
O oblíbenosti kraje vypovídají i výsledky ankety „Kraj mého srdce“, kde kraj v anketě z roku 2021 obsadil, na základě preferencí návštěvníků, čtvrté místo mezi kraji. V kategorii „Zimní dovolená“ se stal dokonce nejoblíbenějším krajem. V kategorii „Výlety s dětmi“ obsadil čtvrtou příčku za Moravskoslezským, Jihočeským a Jihomoravským krajem. Na stejné pozici se umístil i v kategoriích „Zážitky a adrenalin“ a „Letní dovolená“ (LK, 2021).

2.1 Turistický potenciál Libereckého kraje dle studie MMR

Výsledky studie turistického potenciálu ORP, zadané MMR ve spolupráci s Ústavem územního rozvoje z roku 2010 nám mimo jiné dávají objektivní přehled o turistické atraktivitě jednotlivých regionů v ČR i možnost jejich srovnání. Pro definování celkového turistického potenciálu ORP byla stanovena škála od jedné do pěti, přičemž 5 představuje nejrozsáhlejší potenciál a 1 nejvíce omezený potenciál. Porovnání jednotlivých ORP ilustruje mapa na obrázku č. 6 (Bína, 2010).

Liberecký kraj se na této škále pohybuje přibližně v polovině, přičemž jsou na první pohled patrné výrazné rozdíly v jednotlivých ORP.

Velikost celkového potenciálu cestovního ruchu území obvodů ORP

Obr. 6: Potenciál cestovního ruchu v ORP ČR (Bína, 2010, p.17)

Nejmenším potenciálem, tedy hodnocením 1 disponuje ORP Česká Lípa. Naproti tomu ORP Jablonec nad Nisou, Železný Brod a Semily dosahují na škále nejvyššího potenciálu. Bínova studie hodnotila i využití daného potenciálu regionu. Využitím je myšlena vybavenost služeb a zařízení rozvíjejících potenciál CR, přičemž tyto aktivity zároveň slouží jako druhotné atraktivity CR. Jedná se o turisticky značené trasy a cyklotrasy, rozhledny, kulturní zařízení, sportovně rekreační zařízení, lyžařské vleky a lanovky, turistická informační centra, pohostinská a ubytovací zařízení. Liberecký kraj disponoval nadprůměrným množstvím všech jmenovaných aktivit, pouze v množství rozhleden a vyhlídek byl podprůměrný (Bína, 2010). Mezi lety 2010 a 2022 však byl původní počet 24 rozhleden rozšířen o dalších 8 rozhleden a 6 vyhlídkových staveb (Rozhledny, 2022).

Z Bínovy studie vyplynulo, že v Libereckém kraji je turistický potenciál využit nadprůměrně. Jeho využití se dokonce řadí k nejvyšším v ČR (spolu s Královéhradeckým krajem a východní polovinou Moravskoslezského kraje). Cestovní ruch je v Libereckém kraji intenzivní a silný (v ORP Jablonec nad Nisou nejintenzivnější). Výjimkou je pouze ORP Česká Lípa, kde je intenzita turistického ruchu naopak nízká (Bína, 2010).

2.2 Výletování v Libereckém kraji

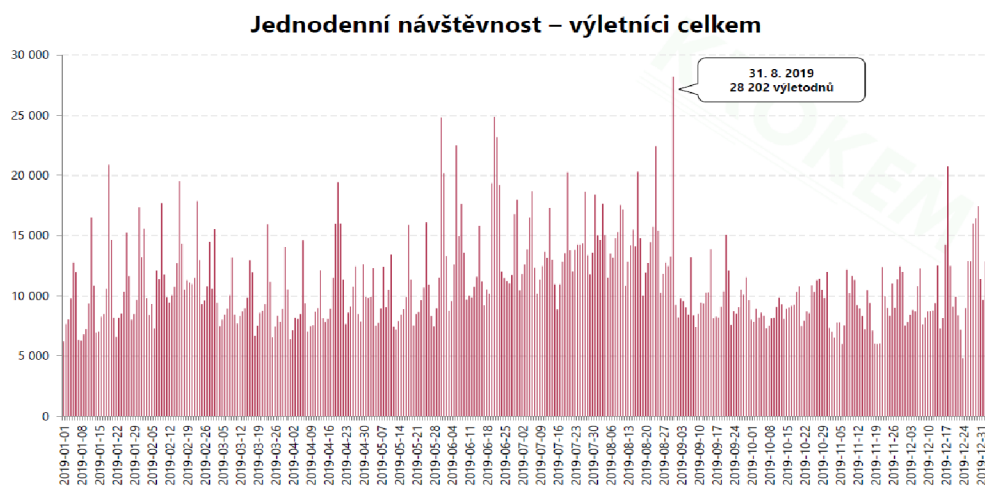
Liberecký kraj navštívilo v roce 2019 celkem 2 177 108 výletníků a uskutečnili celkem 4 102 458 výletů (viz tabulka níže).

	DOMÁCÍ	ZAHRANIČNÍ	CELKEM
Výletníci	1 720 284	456 824	2 177 108
Výletodny	3 404 615	697 843	4 102 458
Podíl výletníků	79 %	21 %	100 %
Počet výletodnů na výletníka	1,98	1,53	1,88

Obr. 7 Výletníci v libereckém kraji (zdroj: Špaček, 2020)

Díky lyžařským střediskům v Krkonoších i vyhlášené úpravě běžeckých tras v Jizerských horách, by se mohlo zdát, že návštěvnost kraje bude vyšší v zimě. Z grafu na obrázku č. 8 je však patrné, že návštěvnost je vyšší v letních měsících než v zimních. Hlavní „výletní“ sezona začíná na začátku června a končí spolu s letními prázdninami. Zajímavé je, že nejvíce výletů v kraji bylo realizováno poslední den letních prázdnin, 31. 8. 2020 (Špaček, 2020).

Návštěvnost Libereckého kraje v období 1. 1. 2019 – 5. 1. 2020

Obr. 8: Výletníci v libereckém kraji (zdroj: Špaček, 2020)

Data pro zpracování výše uvedených statistik vychází z geolokačních signalizačních dat mobilního operátora, tudíž není možné jejich pomocí vysledovat podíl výletníků s dětmi či bez dětí.

2.2.1 Výlety s dětmi v Libereckém kraji

Liberecký kraj je velmi oblíbeným cílem rodinných výletů. Potvrzuje to i dlouhodobé umístění kraje na čtvrtém místě v anketě „Kraj mého srdce“ (již zmiňované výše) pořádané Asociací krajů České republiky (Mikulička, 2022). V kategorii určené výletům s dětmi se Liberecký kraj umístil v loňském roce na čtvrté příčce. V této kategorii pro něj hlasovalo 8,29 % dotazovaných, čímž získal jen o desetinu procenta méně než kraj Vysočina, který se umístil na třetím místě. V porovnání s Jihomoravským a Jihočeským krajem již Liberecký kraj výrazně zaostává o více než 5 %. Obliba Libereckého kraje navíc v roce 2021, oproti předchozímu roku, vzrostla (AKČR, 2020).

KAM na výlety s dětmi

Kraj	%
Jihočeský	16,01
Jihomoravský	14,94
Vysočina	8,39
Liberecký	8,29
Hl. město Praha	8,24
Středočeský	6,97
Pardubický	6,45
Moravskoslezský	6,34
Olomoucký	5,61
Královéhradecký	5,48
Zlínský	4,68
Plzeňský	4,47
Karlovarský	2,22
Ústecký	1,86

KAM na výlety s dětmi

Kraj	Srovnání 2019/2020	Srovnání 2020/2021
Jihočeský	▲ vzestup	obhájení
Jihomoravský	▼ pokles	obhájení
Vysočina	▲ vzestup	▼ pokles
Liberecký	▲ vzestup	▼ pokles
Hl. město Praha	▼ pokles	obhájení
Středočeský	obhájení	obhájení
Pardubický	▼ pokles	▲ vzestup
Moravskoslezský	▼ pokles	▲ vzestup
Olomoucký	▼ pokles	obhájení
Královéhradecký	▲ vzestup	▼ pokles
Zlínský	▼ pokles	▼ pokles
Plzeňský	▲ vzestup	▼ pokles
Karlovarský	▲ vzestup	obhájení
Ústecký	▼ pokles	obhájení

Obr. 9 Obliba LK na výletování s dětmi (zdroj: AKČR, 2021)

Dle pana Šepse, je velkou výhodou Libereckého kraje jeho rozdělení na pět turistických destinací, přičemž každá z nich je trochu jiná charakterem i geograficky. Pro sportovněji založené rodiny jsou zde horské oblasti Jizerských hor a Krkonoš. Pro rodiny, které upřednostňují pohodovější dovolenou s možnostmi koupání a rovinnatější terén, se nabízí Český Ráj nebo Máchův kraj. Navíc se zde nachází i velké množství vnitřních atrakcí, jejichž největší koncentrace je v krajském městě Liberec. I v ostatních částech kraje se ovšem nacházejí vnitřní atrakce nejrůznějšího druhu od muzeí přes akvária po lunaparky pro děti (Šeps, 2022).

2.3 Plánování výletů s dětmi v Libereckém kraji

Inspirace pro naplánování výletu s dětmi existuje na internetu nepřeberné množství. Jedná se především o turistické portály zabývající se výletními tipy. Stejně jako u většiny informací na internetu není těžké je dohledat, ale spíše se v množství informací zorientovat. Následující kapitola mapuje a stručně hodnotí některé často využívané výletní portály a dva portály, které se vztahují konkrétně k Libereckému kraji.

2.3.1 Kudy z nudy (Czech Tourism)

Pravděpodobně nejznámějším portálem je projekt agentury CzechTourism „www.kudyznudy.cz“. Tento web disponuje dle zveřejněných informací více než 80 tisíci výletními tipy, včetně naplánovaných okruhů s odhadovanou časovou náročností. Nachází se zde 29 tipů na dětské výlety. Většina se soustředí na Střední Čechy, případně Šumavu. Při vyfiltrování tipů na dětské výlety v Libereckém kraji se bohužel zobrazí jen čtyři výletní tipy, z čehož jeden je pětidenním programem. Pouze jeden z výletů směřuje do méně známých míst Máchova kraje, ostatní míří na Hruboskalsko či k Mumlavským vodopádům. Informace o průjezdnosti kočárkem zde chybí (Czech Tourism, 2022).

2.3.2 Ověřeno rodiči

Pro plánování dětských výletů je toto jednoznačně nejpřínosnější portál. Je zaměřen nejen na výletní cíle, ale také na možnosti ubytování či stravování. Tento web byl založen třemi rodiči s vizí, že nejlepší výletní rady získají rodiče od ostatních rodičů. V současné době mají stránky téměř 50 příspěvovatelů a paleta výletních tipů je opravdu pestrá. V žádné z recenzí nechybí informace o průjezdnosti s kočárkem, případně další pro rodiče nezbytné informace (kde se dají sbírat lesní plody, zda je po cestě vhodné místo na svačinu aj.). Přestože je většina výletů zaměřena na známé turistické atrakce, nechybí ani několik tipů na méně známé výletní cíle (Ověřeno rodiči, 2021).

2.3.3 Vlákem na výlet

V polovině dubna 2019 české dráhy zpřístupnily největší výletní portál a aplikaci v jednom – Vlákem na výlet. Na webové stránce je možné filtrovat výlety nejen podle zaměření (s kým) nebo cílové oblasti (kam), ale také podle požadované délky výletu či časové náročnosti. Mobilní aplikace navíc obsahuje interaktivního průvodce (Šťáhlavský, 2019). Aplikace i výlety jsou propracované do nejmenších detailů. U každého výletu je na první pohled označena náročnost, vzdálenost, časový odhad délky výletu i pro koho je výlet vhodný. Jediným nedostatkem portálu z mého pohledu je, že filtry KAM a S KÝM se nedají kombinovat. Navíc zde postrádám, jako na většině portálů, průjezdnost trasy kočárkem (České dráhy, 2021).

2.3.4 Výlet'ák

Dobrym pomocníkem při plánování výletů jsou krátká videa s výletními tipy pořadu Výlet'ák televize Seznam. Tato přibližně pětiminutová videa představují netradiční výletní cíle po celém Česku, především do turisticky méně známých míst. Jejich největším benefitem je umístění odkazu s malou ikonkou filmového plátna přímo na mapy.cz. Při vymýšlení výletní trasy přímo na mapě je to příjemný způsob, jak získat rychlou inspiraci. I když u většiny výletů není jasně řečeno, zda jsou či nejsou průjezdné s kočárky, většinou záběry z cesty jasně ukáží překážky terénu (SEZNAM, 2022).

2.3.5 Mapy.cz

Při samostatném plánování jakéhokoli výletu jsou mapy.cz jednou z nejlepších aplikací. Turista si zde může, bod po bodu, zakreslit plánovaný výlet, přičemž mu mapy.cz dají na výběr, zda volí raději krátkou nebo turistickou (tedy turisticky značenou) trasu. Ihned je k dispozici celková délka trasy i výškový profil. Mapy.cz umožňují i vyfiltrování a zobrazení jednotlivých turistických atraktivit, jakými jsou např. rozhledny, hrady, vyhlídky, ale i restaurace nebo dětská hřiště, což rodič - plánovač jistě ocení. Pokud turista kraj nezná, je možné využít i filtr „tipy na výlet“, kterým se zobrazí všechny turistické atraktivity v oblasti. Stejným způsobem je možné zobrazit i všechny lokality pořadu „Výlet'ák“, který je popsán výše (Mapy.cz, 2022).

2.3.6 Cestou necestou (Liberecký kraj)

Cestou necestou je rozsáhlý turistický portál Libereckého kraje, který přehledným způsobem nabízí možnosti, jak zde aktivně strávit čas. Disponuje řadou přírodních i kulturních výletních tipů včetně vnitřních aktivit, ubytování, stravování aj. Zaměřuje se především na samostatné výletní cíle, ale nabízí i několik výletních okruhů. Velkou přidanou hodnotou je vyznačení jednotlivých tematických atrakcí na interaktivní mapě. Když chce návštěvník například zobrazit všechny možnosti vodních

sportů v kraji, na mapě se mu zobrazí celé spektrum bodů spojených s aktivitou, od půjčovny potápěčského vybavení v Liberci, až po rybníky v Máchově kraji.

Vzhledem k rostoucímu cestovnímu ruchu, začínají být známé turistické destinace kraje (např. Ještěd, Bedřichov, zlatá stezka Českého ráje, Trosky, Bezděz a další) v době hlavní sezóny přelidněné (tzv. „overturism“). V Libereckém kraji však existuje celá řada turisty dosud neobjevených míst. S cílem odlehčit nejvíce navštěvovaným destinacím, a naopak přilákat turisty do jiných koutů kraje, vydal v roce 2020 Liberecký kraj brožuru s názvem „Skryté skvosty leží na severu“. Velmi kvalitně zpracovaná brožura, dostupná v elektronické i v tištěné formě, výletníkům nabízí 21 „alternativních“ výletních okruhů. Z představených okruhů jsou zde bohužel jen dva označeny jako vhodné pro kočárky. Na webových stránkách kraje jsou k dispozici další tipy na dětské výlety s různým zaměřením. Jedná se o naučné stezky, dětské zábavní parky, zoo a botanické zahrady i muzea a vzdělávací centra pro děti (Krajský úřad Libereckého kraje, 2021).

Pan Šeps prozradil, že v příštím roce bude vydaná další brožura, tematicky zaměřená na výletní tipy dostupné vlakem, kde budou opět označeny trasy vhodné i pro děti i pro kočárky. Na mapování dalších výletů pro rodiny s dětmi Liberecký kraj soustavně pracuje, a to i ve spolupráci s aktivními rodiči (Šeps, 2022).

2.3.7 Jizerky.cz (Turistický region Jizerské hory)

Jizerky.cz je informační portál turistického regionu Jizerské hory, který zastřešuje turistické regiony Liberecko, Jablonecko, Frýdlantsko a Tanvaldsko. Tyto stránky fungují velmi podobným způsobem jako portál cestou necestou. Jednotlivé tematické výletní cíle se zobrazují na interaktivní mapě. Navíc je zde poměrně velké množství tipů na výletní okruhy do méně známých lokalit regionu s podrobně popsány trasami. Co se týká typů na výlety s dětmi, nachází se jich na tomto webu celá škála, především jsou zde přehledně představeny všechny naučné stezky z regionu. Opět tu trochu chybí zmínka o možnosti absolvování výletu s kočárkem (Turistický region Jizerské hory, 2022). Jak poznamenala bývalá manažerka turistického regionu Jizerské hory, Ing. Denisa Skrbková, mapování a prezentace výletů vhodných pro kočárky je poměrně problematická, neboť tyto trasy mohou být jednoduše zaměněny za bezbariérové (tedy vhodné pro vozíčkáře). Taková trasa pak podléhá řadě regulací, které jsou samozřejmě pro výletování s kočárkem irelevantní (Skrbková, 2022).

3 Metodika praktické části

Cílem bakalářské práce je analýza Libereckého kraje jakožto místa pro realizaci celodenních výletů aktivních rodičů s předškolními a mladšími dětmi. S tímto je spojen další cíl práce, kterým je návrh pěti výletních okruhů, které by splňovaly požadavky této cílové skupiny. Jelikož se jedná o velmi úzkou a specifickou skupinu turistů a současně o konkrétní turistický region, nebylo možné získat potřebná data pouze z odborné literatury. Tato kapitola představuje metody, které byly použity k získání potřebných dat s ohledem na jejich využití. Pro zmapování preferencí cílové skupiny výletníků byl použit strukturovaný dotazník. K němu byly pro hlubší pochopení problematiky cestovního ruchu v LK, využity řízené rozhovory s experty v tomto oboru. Výletní okruhy byly pak zmapovány na základě vlastního terénního průzkumu.

3.1 Strukturovaný dotazník

Strukturovaný dotazník je vhodnou výzkumnou metodou pro získání velkého množství dat v relativně krátkém čase. Dotazník může obsahovat uzavřené i otevřené otázky. Uzavřené otázky s předepsanými odpověďmi, mezi nimiž respondent vybírá na základě osobní preference, umožňují získání jednoznačných odpovědí a jejich snadné kvantitativní statistické zpracování. Naproti tomu otevřené otázky přinášejí kvalitativní informace, které jsou vhodné pro hlubší porozumění preferencí dotazovaných. Použití otevřených otázek je doporučováno jen v případech, kdy se jedná o dotazníkové šetření menšího rozsahu (Denscombe, 2003). Z těchto důvodů, byl pro zmapování obecných preferencí cílové skupiny, zvolen dotazník, blíže popsán níže.

Dotazník obsahoval celkem osm otázek, z toho pět bylo uzavřených a tři otevřené. Otázky byly rozděleny do tří sekcí. První sekce testovala vhodnost respondenta pro dotazníkové šetření. Sestávala z otázek, zda dotazovaný výletuje s dětmi v LK a jaký je věk jeho dětí. Druhá sekce se již zaměřovala na výzkum preferencí dotazovaných, co se týká celodenních výletů s dětmi v LK. Obsahovala dotazy mapující ideální délku výletu, preferované cíle a důležitost různých atributů výletování. Patřily sem i dva dotazy na způsob plánování výletů s dětmi a využívání turistických portálů při plánování. Třetí sekce dotazníku byla pak cílena na Liberecký kraj. V první otázce měli respondenti ohodnotit různé atributy spojené s výletováním v LK. Následovaly dvě otevřené otázky zaměřené na konkrétní zkušenosti s výletováním v pozitivním i negativním smyslu.

Dotazník byl distribuován respondentům elektronicky prostřednictvím sociálních sítí. Cíleně byli osloveni aktivní rodiče (především matky). Za aktivní rodiče byli považováni ti, kteří jsou členy nějaké sportovně zaměřené skupiny rodičů a dětí (např. fit-mami, baby fitness aj.). Současně byly dotazníky rozeslány na základě osobní zkušenosti aktivním maminkám. Celkově se podařilo získat

vyplněný dotazník od 43 respondentů. Výsledky dotazníkového šetření byly následně statisticky zpracovány.

3.2 Expertní rozhovory

Expertní rozhovory byly zvoleny semi-strukturované. V tomto typu výzkumné metody má tazatel pouze seznam témat a otázek, kterými se chce řídit. Zároveň dává dostatečný prostor k vyjádření či případnému odbočení od tématu i dotazovanému (Saunders et al., 2007).

Hlavním cílem rozhovorů bylo získání hlubšího a podrobnějšího pohledu na Liberecký kraj jakožto místo realizace výletů s dětmi. Klíčové, pevně stanovené otázky rozhovoru byly:

- Jaký je dle Vás potenciál Libereckého kraje jako místa pro výletování s dětmi předškolního a mladšího věku? Proč ho tak hodnotíte?
- Mohl/a byste vyzdvihnout, v čem kraj vyniká, jaká je jeho „konkurenční výhoda“ (především co se týká výletování s malými dětmi).
- Má Liberecký kraj v tomto ohledu nějaké slabiny (i např. ve srovnání s ostatními kraji ČR?)
- Jsou výlety určené cílové skupině rodin s malými dětmi dostatečně propagované?

Vzhledem k tomu, že se jednalo o semi-strukturovaný rozhovor, dotazovaný někdy svými názory odbočil od zadané otázky, což však ve většině případů bylo pro práci přínosem.

Osloveno s žádostí o rozhovor bylo dvanáct expertů v oboru. Jednalo se o manažery a vedoucí pracovníky v oblasti cestovního ruchu Libereckého kraje a ředitele a manažery vybraných turistických regionů, spadajících do Libereckého kraje (Jizerské hory, Český Ráj a Krkonoše) a vedoucí pracovníky informačního centra v Liberci. Rozhovor se podařilo realizovat se třemi z nich, s vedoucím oddělení cestovního ruchu pro Liberecký kraj Bc. Jakubem Šepsem, s vedoucí oddělení cestovního ruchu města Liberce Ing. Barborou Hodačovou, a telefonicky s manažerkou Turistického regionu Jizerské hory Ing. Denisou Skrbkovou (nyní na MD).

3.3 Terénní průzkum

Součástí praktické části práce byl i vlastní terénní průzkum, neboť ten je v rámci geografické práce klíčovým zdrojem poznatků. Průzkum byl zaměřen kvalitativně. To znamená, že byly na místě zjišťovány údaje týkající se kvality a průjezdnosti cest, dostupnosti turistických atrakcí či občerstvení a další specifické podmínky jednotlivých lokalit. Z míst byly pořízeny dokumentační fotografie (Novotná et al., 2014). Výzkum probíhal formou výletů s vlastními dětmi ve věkovém rozmezí jednoho až pěti let v časovém horizontu tří let (2019 – 2022).

3.4 Limitace výzkumu

Výsledky dotazníkového výzkumu jsou limitovány počtem respondentů i jejich lokalizací. Všichni dotazovaní pocházeli z Libereckého kraje, avšak jejich rozmístění v kraji nebylo rovnoměrné. Stejně tak mezi experty z oboru, kteří se k problematice vyjadřovali, nebyli zástupci všech turistických regionů Libereckého kraje. Vyjádřili se zástupci cestovního ruchu Libereckého kraje, města Liberce a turistického regionu Jizerské hory. Terénní průzkum je limitován subjektivním hodnocením obtížnosti výletu i průjezdnosti terénu s kočárkem.

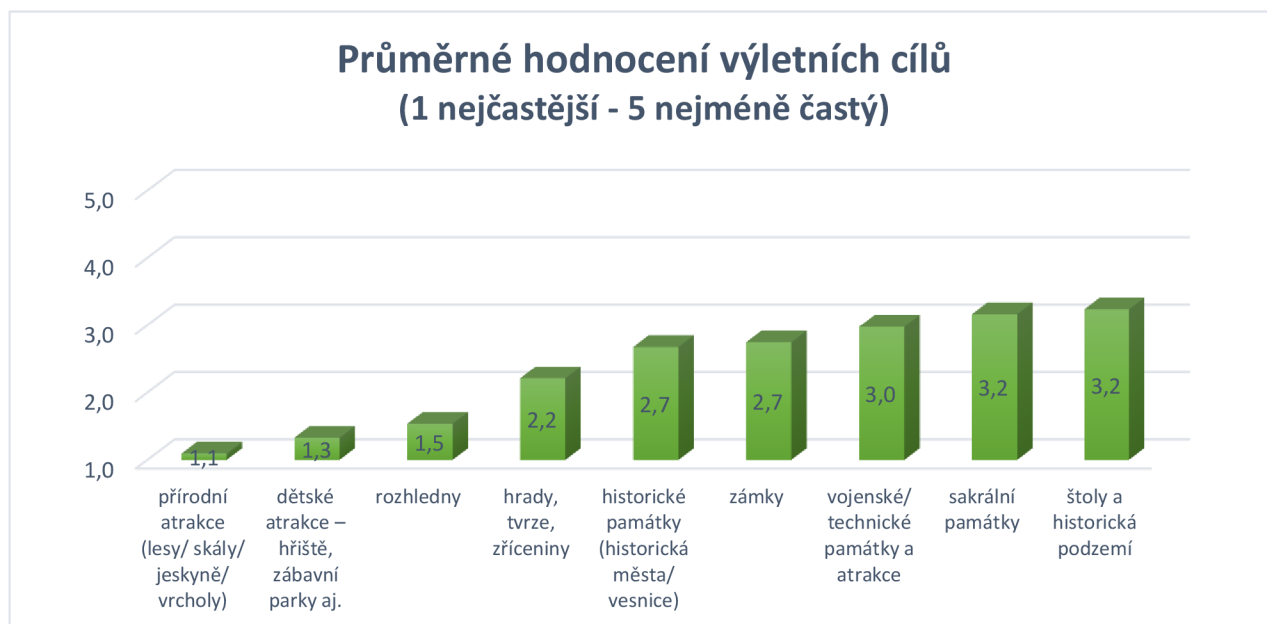
4 Celodenní výlety s malými dětmi v Libereckém kraji

Kapitola analyzuje výsledky z dotazníkového šetření provedeného mezi aktivními rodiči, na které navazuje expertními rozhovory a výstupy samostatného terénního průzkumu.

Na základě dotazníkového šetření mezi rodiči z cílové skupiny byly definovány turistické atraktivity výletů s malými dětmi i oblíbené výletní cíle. Dále zde byla přiblížena specifika jejich plánování s přihlédnutím k možnostem využití internetových portálů zaměřených na výletování. V závěrečné části kapitoly je Liberecký kraj hodnocen respondenty dotazníkového šetření. Celkové hodnocení turistického potenciálu kraje pro realizaci výletů s dětmi je doplněno názory expertů z praxe. Na základě získaných informací je na závěr představeno pět výletních okruhů odpovídajících požadavkům cílové skupiny práce.

4.1 Definování turistické atraktivity pro rodiče s nejmenšími dětmi

Turistickou atraktivitou obecně rozumíme „součást přírody (jeskyně, vodopád apod.), nebo objekt (památky, muzeum, sportoviště, rozhledna apod.), kterou účastník CR navštěvuje s cílem prohlídky, využití či zhlédnutí.“ (RADA Severovýchod, 2001). Tato definice je stručná, jasná, avšak velmi obecná. Atraktivita určitého místa lokality je vnímána vždy subjektivně na základě individuálních preferencí, zájmů, či možností návštěvníka. Ke specifikaci atraktivity výletů s malými dětmi bylo využito dotazníkového šetření blíže specifikovaného v kapitole „Metodika praktické části“.

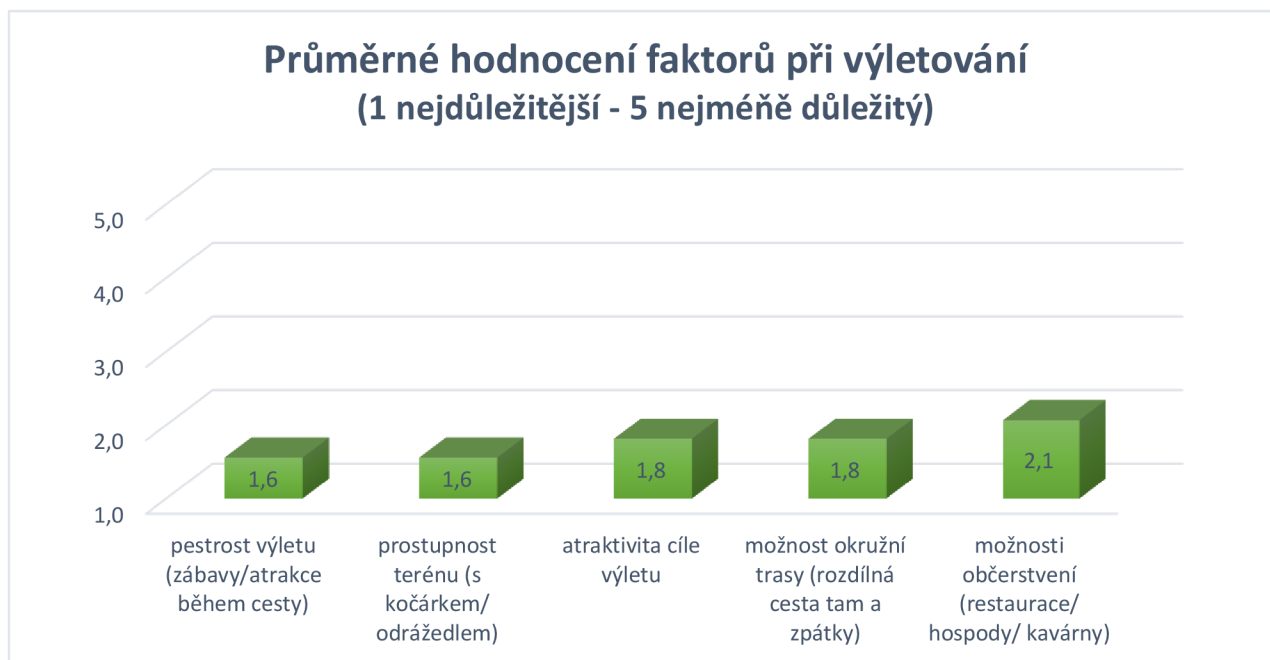

Graf 4.1 Hodnocení výletních cílů (zdroj: vlastní)

Na základě odpovědí 43 respondentů, tedy aktivních výletujících rodičů, byly definovány jako nejoblíbenější cíle výletu přírodní atrakce (lesy, skály, jeskyně, vrcholy), těsně po nich následují

dětské atrakce – hřiště, zábavní parky aj. spolu s rozhlednami (viz. graf 4.1). Tyto atraktivity jsou aktivními rodiči s malými dětmi voleny jako cíl výletu téměř vždy či velmi často. Za atraktivní výletní cíle můžeme považovat i hrady a zříceniny, které často volí za cíl více než čtvrtina respondentů. Polovina respondentů je vybírá občas. Podobně, i když již o něco méně atraktivní, jsou pro rodinné výlety historická města či vesnice.

Z dotazníku dále vyplynulo, že důležitější, než samotný cíl cesty je pro rodiče s malými dětmi pestrost celého výletu. Trasa musí být atraktivní pro děti, které jsou pak ochotny pochodovat od „jedné zastávky ke druhé“. Atraktivita výletu by měla v první řadě dítě na výlet nalákat, v druhé by ho měla motivovat k chůzi během výletu. Jakákoli atrakce, ať už dětské hřiště, či obyčejná lesní houpačka, dokáží pozvednout atraktivitu výletu o úroveň výše. V konečné fázi může být takovým motivátorem i restaurace či cukrárna, optimálně s koutkem pro děti. Velmi důležitá je, pro více než polovinu respondentů, možnost realizace výletu okružní trasou. V případě, že do cíle výletu vede jen jedna cesta, malí výletníci nesou často těžce představu, že návrat do výchozího bodu bude stejnou cestou, jakou šli do cíle. Mnohem lépe se dítě motivuje k chůzi či jízdě příslibem nových míst a dalších překvapení na cestě. Důležitost prostupnosti trasy s kočárkem byla nejdůležitějším či velmi důležitým faktorem pro více než polovinu respondentů. Pro rodiče dětí pozdně předškolního věku logicky nebyl tento faktor významným.

Graf 4.2 Hodnocení vybraných faktorů při výletování (zdroj: vlastní)

Rodič s dítětem v kočárku (a případně druhým na odrážedle) nebude osloven sebeatraktivnější rozhlednou, ke které bude jediná cesta skalnatým terénem. Problematický přístup představují i

frekventované silnice, protože udržet malého výletníka při krajnici, a přitom vybalancovat s kočárkem kontakt s protijedoucími vozidly je téměř nereálné. Na druhou stranu, pro rodiče se sportovním kočárkem (s velkými koly), je průjezdným terénem v podstatě jakákoli komunikace od nefrekventované silnice po lesní pěšinku. Nepřekonatelnými terénními nerovnostmi jsou skály, nestabilní kameny, či příliš velké kořeny. Alternativou kočárku je nosítko, či batoh na dítě, avšak to jako jediný „nástroj“ k nesení dítěte na celodenním výletě skýtá i řadu nevýhod. U kojenců do jednoho roku může při dlouhodobém nošení dojít k předčasné vertikalizaci, která dle České pediatrické společnosti, může vést až k deformitě páteře (Janda, 2018). Nošení větších dětí pak vede k tomu, že se celodenní procházka stává neadekvátní zátěží pro záda nosiče.

Jaká je dle Vás optimální délka CELODENNÍHO výletu s dětmi?

42 odpovědí

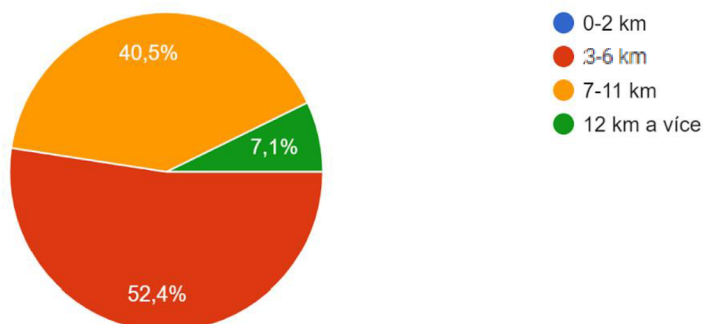

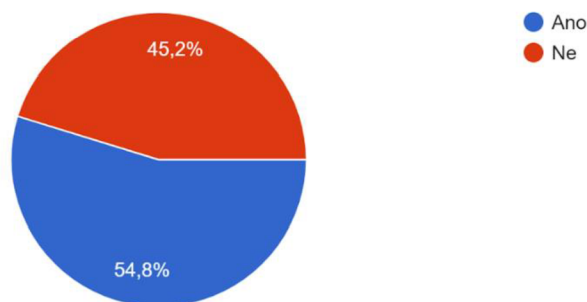
Figure 4.4 Optimální délka výletu (zdroj: vlastní)

Co se týká délky celodenního výletu, za optimální vzdálenost můžeme považovat 3 – 11 km, což byly nejčastější odpovědi respondentů. Samozřejmě vždy je nutné brát v potaz celkové převýšení trasy, náročnost terénu i věk výletníků.

4.2 Plánování výletů s malými dětmi

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že téměř 55 % rodičů při plánování výletů využívá internetové zdroje. Polovina z dotazovaných, kteří internetové servery využívají, označili za zdroj inspirace internetový portál Kudy z nudy agentury CzechTourism. Druhým nejčastěji využívaným serverem byla doména „Ověřeno rodiči“. Tři respondenti využívají při plánování výletů webové stránky dané lokality, dva dotazovaní se rádi inspiroují influencery na sociálních sítích.

Využíváte při plánování výletů některé turistické servery (např. kudy z nudy, ověřeno rodiči aj.)?
42 odpovědí

Graf 4.6 Využívání turistických serverů při plánování výletů (zdroj: vlastní)

4.3 Hodnocení

Graf 4.7 Využívání turistických serverů při plánování výletů (zdroj: vlastní)

V rámci

aje

jakožto místa pro realizaci výletů s dětmi. Celkově byl téměř po všech stránkách kraj hodnocen velmi dobře až výborně. Nejlépe ohodnotili respondenti značení turistických cest v Libereckém kraji. To je obecně v celé České republice na výborné úrovni a dá se považovat za světový unikát (CT24, 2016). Velmi dobře, průměrnou známkou 1,8, byla hodnocena i pestrost a atraktivita výletních cílů v Libereckém kraji. Podobnou známkou pak respondenti hodnotili i možnosti občerstvení během výletování. Dopravní infrastruktura byla také hodnocena velmi dobře, průměrnou známkou 2,1. Horší hodnocení způsobilo především problematické parkování na začátcích výletních tras.

Graf 4.8 Hodnocení Libereckého kraje z hlediska výletování s dětmi (zdroj: vlastní)

Aspekty prostupnosti výletních tras a možnost realizace okružního výletu byly průměrně hodnoceny známkou 2,3. Nejkritičtěji byla ze strany respondentů vnímána prezentace a propagace rodinných výletů na webových stránkách kraje či v jiných materiálech.

Respondenti dotazníků byli požádáni i o vlastní výletní tipy v Libereckém kraji, případně o negativní zkušenost s některým výletem. Čistě negativní výletní zkušenost neměl žádný z respondentů, 80 % respondentů odpovědělo na otázku, zda mají nějakou negativní zkušenost s některým z výletů, které absolvovali s dětmi, stručně „ne“. V rámci odpovědi na tuto otázku uvedlo osm respondentů obecné důvody, které jim dokáží znepríjemnit či zkomplikovat výlet. Patří sem overturismus na některých lokalitách (jmenovitě u „Mumlavských vodopádů a v Hruboskalsku“), nevhodné parkování, problematická doprava v MHD, či nenavazující vlakové spoje (které „s kočárkem, dítětem na kole a psem není možné absolvovat jiným prostředkem hromadné dopravy“). Jako další problém při výletech s kočárkem byly uvedeny neprůjezdné cesty poničené nebo rozbahněné těžbou. Pravděpodobně s nadsázkou označila jedna z respondentek, že jedinými faktory, které dokáží zkazit sebedokonaleji naplánovaný výlet jsou nálada dětí a počasí.

Co se týká osvědčených a oblíbených výletních tipů, nejčastěji se mezi odpověďmi objevovaly výlety do Jizerských hor. Konkrétně okruhy z Bedřichova, či z Královky, byly doporučeny celkem šestnáctkrát. Pětkrát byly pak doporučeny výletní okruhy z Oldřichovského sedla, či z Hejnic. Další oblíbenou destinací je Český ráj a okolí, šestkrát respondenti uvedli výlety na Maloskalsku, často v kombinaci s využitím vlakové dopravy. Výletní tipy do Krkonoš uvedlo pět respondentů, přičemž nejoblíbenější lokalitou byly Příchovice a areál u Čápa. Jeden z výletních tipů představoval využití zubačky mezi Kořenovem a Harrachovem. Ještědský hřeben byl respondenty doporučen ve čtyřech případech. Nejedním výletním tip směřoval i do Lužických hor a do areálu jezera Kristýna. Dále byly respondenty doporučovány různé rozhledny prakticky z celého Libereckého kraje (konkrétně Královka, Slovanka, Štěpánka, Císařův kámen, Prosečská rozhledna, Bramberk a Heřmanická rozhledna).

4.4 Expertní názory na potenciál kraje pro rodinné výlety

O zhodnocení potenciálu Libereckého kraje pro realizaci výletů s malými dětmi, byli požádáni experti v oboru cestovního ruchu, Bc. Jakub Šeps, Ing. Barbora Hodačová a Ing. Denisa Skrbková.

Všichni dotazovaní experti se jednoznačně shodli na tom, že v tomto ohledu má Liberecký kraj velký potenciál. Geografická rozmanitost a rozdílný charakter jednotlivých turistických destinací nabízí dostatek možností trávení volného času nejrůzněji zaměřeným rodinám s dětmi. Právě pestrost kraje

nabízí portfolio atraktivit pro děti různého věku (Šeps, 2022). Rodiny s dětmi mohou na relativně malém území kraje okusit hory, koupání, historii i řadu komerčních atrakcí, každý si může přijít na své (Hodačová, 2022). Co se týká infrastruktury, nachází se zde řada cest se zpevněným povrchem vhodných pro nejmenší děti, kočárky i odraždla a současně je zde nepřeborné množství pěších tras a cyklotras. Velkým benefitem Libereckého kraje je i řada vnitřních atrakcí, které jsou vhodným výletním cílem převážně v mimosezónním období či v zimě. Nejvíce jich nalezneme přímo v Liberci, jedná se mimo jiné o zcela unikátní IQ Landii, případně Babylon či zoologickou zahradu (Šeps, 2022). Dle slov paní Ing. Hodačové jsou vedle rozmanitosti kraje jeho největším potenciálem turisticky méně známé oblasti v Lužických horách, na Frýdlantsku nebo v Máchově kraji.

Liberecký kraj má oproti ostatním krajům ČR mnoho konkurenčních výhod. Za nejvýznamnější výhodu pan Bc. Šeps považuje tzv. Křišťálové údolí. Jedná se o projekt, který propaguje sklářství a výrobu bižuterie jakožto významnou průmyslovou tradici kraje. Díky tomuto projektu je možné vysledovat historické stopy tradice, nahlédnout doslova pod ruce sklářům a výrobcům bižuterie a dokonce si sami toto řemeslo vyzkoušet. Především pro děti je to velmi zajímavá a netradiční turistická atrakce. S tímto je spojen i projekt realizovaný v Lužických horách „Děti Křišťálového údolí“, který prostřednictvím různých workshopů přibližuje dětem na prvním stupni základní školy sklářskou profesi (Šeps, 2022). Velkým benefitem kraje pro dětské návštěvníky je i řada pohádkových a mýtických bytostí historicky spjatých s jednotlivými lokalitami. Příkladem jsou Krakonoš, duch Muhu či víla Izerína, kteří obývají horské oblasti. Vedle nich je zde mnoho hradů a zámků, na kterých byly natáčeny pohádky. Skrze pohádkové bytosti mohou být malí návštěvníci nalákáni. S pohádkovými bytostmi jsou často provázány stezky s úkoly, případně je možné stáhnout si průvodní kartu z webových stránek lokality, nebo si ji vyžádat v informačním centru. Téměř každý zámek Libereckého kraje nabízí speciální dětské okruhy. (Hodačová, 2022). V Libereckém kraji v posledních letech vzniklo velké množství naučných stezek, které jsou jednoznačně atraktivním cílem výletů s dětmi (Skrbková, 2022).

Za slabší stránku kraje lze považovat převážně hornatý profil, který může být pro některé návštěvníky příliš náročný. Jmenovitě pro vozíčkáře, či rodiny s dětmi, které nejsou dostatečně fyzicky zdatné (Šeps, 2022). Jako ne zcela vyhovující označuje paní Ing. Hodačová možnosti autobusové přepravy pro rodiny s dětmi. Zde je stále prostor ke zlepšení. Jako řešení vidí především propagaci vlakové dopravy, přičemž by měly být podchyceny výluky a jiné problémy, které by výrazně komplikovaly dopravu rodin s dětmi v kočárku (Hodačová, 2022).

Co se týká plánování výletů s dětmi, kraj intenzivně pracuje na prezentaci výletů určených rozličným cílovým skupinám, na jeho turistickém portálu Liberecký kraj – cestou necestou. Poslední roky se cíleně zaměřuje na propagaci méně známých míst. Pro tyto účely vytvořil kraj propagační materiál „Skryté skvosty“, aby tak zmírnil přeplněnost oblíbených turistických destinací v období hlavní sezóny. Do této prezentace jsou zahrnuty i výlety určené rodinám s dětmi včetně dvou tras průjezdných kočárkem. Do budoucna je připravován podobný materiál „Železniční skvosty“ zaměřený na turisticky zapomenutá místa dostupná vlakem. Jiným projektem zaměřeným na dětské výlety je „sedm dní v Libereckém kraji“, který je zaměřen primárně na mimosezónní cestování. Nachází se v něm kombinace vnitřních a venkovních atrakcí vhodných pro děti, které je možné realizovat s dětmi i v mrazivých zimních měsících. Kraj se snaží rovnoměrně reprezentovat všechny turistické regiony, tudíž v tomto projektu je pro každý den naplánován program v jiném turistickém regionu a dva dny jsou věnovány městu Liberec (Šeps, 2022).

4.5 Vlastní tipy na výlet

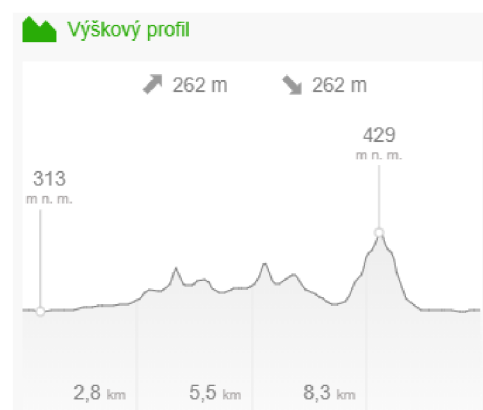
Následující výletní tipy byly vytvořeny na základě teoretických podkladů, výsledků dotazníkového šetření i vyjádření expertů v oboru. Cílí tak na atrakce, které byly respondenty dotazníků označeny za nejatraktivnější pro výlety s dětmi. Současně se jejich plánování opírá o expertní názory a doporučení pana Bc. Šepse, paní Ing. Hodačové a paní Ing. Skrbkové. Výlety míří do míst, které zatím ušly pozornosti řady výletníků. Případně cílí do turisticky oblíbených destinací, avšak takovou cestou, která se snaží turistickým davům vyhnout. Výlety jsou vhodné pro kočárky i odrážedla. Některé výlety jsou průjezdné i městskými kočárky, většinou je ale terénní kočárek nezbytný. K samotným atrakcím/ výletním cílům je často nutné dojít určitou část cesty pěšky, jedná se řádově o desítky až stovky metrů, které nejsou průjezdné kočárkem. Proto je vhodné mít s sebou i nosítko na nechodící dítě. Pro větší pocit bezpečí je možné uzamknout kočárek ke stromu, či k informační ceduli.

Odhadovaná časová náročnost vychází z osobní praxe – všechny níže uvedené výlety absolvovaly dvě matky se dvěma dětmi v kočárku, starší dvě děti ve věku tři až čtyři roky jely na kolech. Některé náročnější pasáže cesty šli oba cyklisté pěšky a kola si buď tlačili, případně je bylo nutné naložit na kočárky. Do celkového času výletu jsou započítány všechny nezbytné i zbytné pauzy a zastávky během výletu. Z osobní zkušenosti jsou kola, případně odrážedla nedocenitelným pomocníkem na výletech s dětmi. Vše je možné samozřejmě ujit pěšky, ale odhadovaný čas se se stejně starými dětmi prodlouží alespoň o třetinu.

Mapové podklady k výletům byly zpracovány v arcgis.online. Všechny vzdálenosti byly vyměřeny tamtéž, pro znázornění výškového profilu byl využit server mapy.cz. Celková délka tras byla zaokrouhlena na celé kilometry směrem nahoru. Fotodokumentace je vlastní. Pro lepší přehlednost jsou trasy v mapách rozlišeny třemi barvami. Zelená – zpevněná cesta bez terénních nerovností, průjezdná městským kočárkem, žlutá – lesní/ polní cesta, vhodná pro terénní kočárek a červená – úsek nevhodný pro kočárek.

4.5.1 Z Hamru přes skalní divadlo a dvě hradní zříceniny

- Délka výletu: 12 km, převýšení 262 m
- Potřebné vybavení: terénní kočárek, nosítko
- Časová náročnost: 6 hodin
- Start: parkoviště v obci Hamr na Jezeře – přímo v centru naproti turistickým informacím, případně na parkovišti u jezera. Třetí možnost parkování je za hrází Hamerského rybníka pod kopcem Hutník.
- Atrakce během cesty:

- **Skalní hrad Stohánek**

- Pozůstatky skalního hradu vybudovaného ve 14. stol. pány z Vartemberka na strmém pískovcovém suku. Hospodářské budovy stály u paty skalního masivu, na samotný hrad byl vstup spárou s vytesaným schodištěm v severní stěně skály, která se v případě potřeby dala zcela uzavřít vraty s petlicí. V 17. století sloužil hrad jako poustevna. Do dnes se z hradu dochovalo schodiště a pozůstatky dvou místností (Kotek, 2010)
- Hodnocení Google: 4,7 z 5, někteří návštěvníci kritizují ztíženou dostupnost hradu po příkrých schodech bez zábradlí. Na základě průzkumu terénu jsou schody schopné vylézt i dvouleté děti, avšak pro dospělé se sníženou mobilitou mohou být překážkou.

- **Přírodní památka Skalní divadlo a Švarcvaldská brána**

- Jedná se o pískovcový masiv se skalní branou. Na pískovcích jsou na několika místech patrné železité obrazce, tzv. železné klády, které vznikly vysrážením železa po vulkanické činnosti a následnou erozí pískovce (Šafus, 2021).
- Hodnocení Google: 4,6 z 5

- **Hradní zřícenina Děvín**

- Zřícenina hradu se zbytky opevnění se nachází na strmém čedičovo – pískovcovém vrchu nad rybníkem Hamr. Hrad byl vybudován ve 13. století rodem Markvarticů, od 16. stol. chátral, jeho zdivo bylo z velké části využito ke stavbě obydlí v okolních vesnicích.

- Hodnocení Google: 4,7 z 5, někteří uživatelé hodnotí cestu k hradu jako nevhodnou pro kočárek, terénní průzkum však ukázal, že s terénním kočárkem je cesta sjízdná.
- **koupaliště Hamr na Jezeře**
 - celodenní vstupné 40 Kč dospělý, děti do 15 let zdarma (Obechamr.cz, 2022)
 - Hodnocení Google: 4,3 z 5, chválena čistota pláže, kvalita vody závisí na teplotě, v horkých dnech se voda kazí. Časté výtky směřují k občerstvení v areálu koupaliště.
- **Občerstvení:** V Hamru na Jezeře se nachází několik restaurací s nižším hodnocením návštěvníky (Google). Mezi lépe hodnocené patří následující:
 - Restaurace – Hotel Pacifik, hodnocení Google: 3,9 z 5, návštěvníky většinou chváleny „klasické“ české pokrmy i cenová hladina (což potvrdil i terénní průzkum)
 - Cukrárna - Penzion & Café "Na Zámečku 1609", hodnocení Google: 4,1 z 5, návštěvníci kritizují arogantní chování majitele a vysoké ceny (to potvrdil i vlastní průzkum)

Legend

Atraktivity

- 🏰 Hrad/ zřícenina
- 🚗 Parkoviště
- 🍽️ Občerstvení
- 🌳 Přírodní památka
- 🏊 Koupaliště/ rybník
- 📍 Vyhlička

Turistické značení

- 🚲 Cyklostezka
- 🌿 Zelená
- 🔴 Červená
- 🟡 Žlutá
- 🟠 Modrá

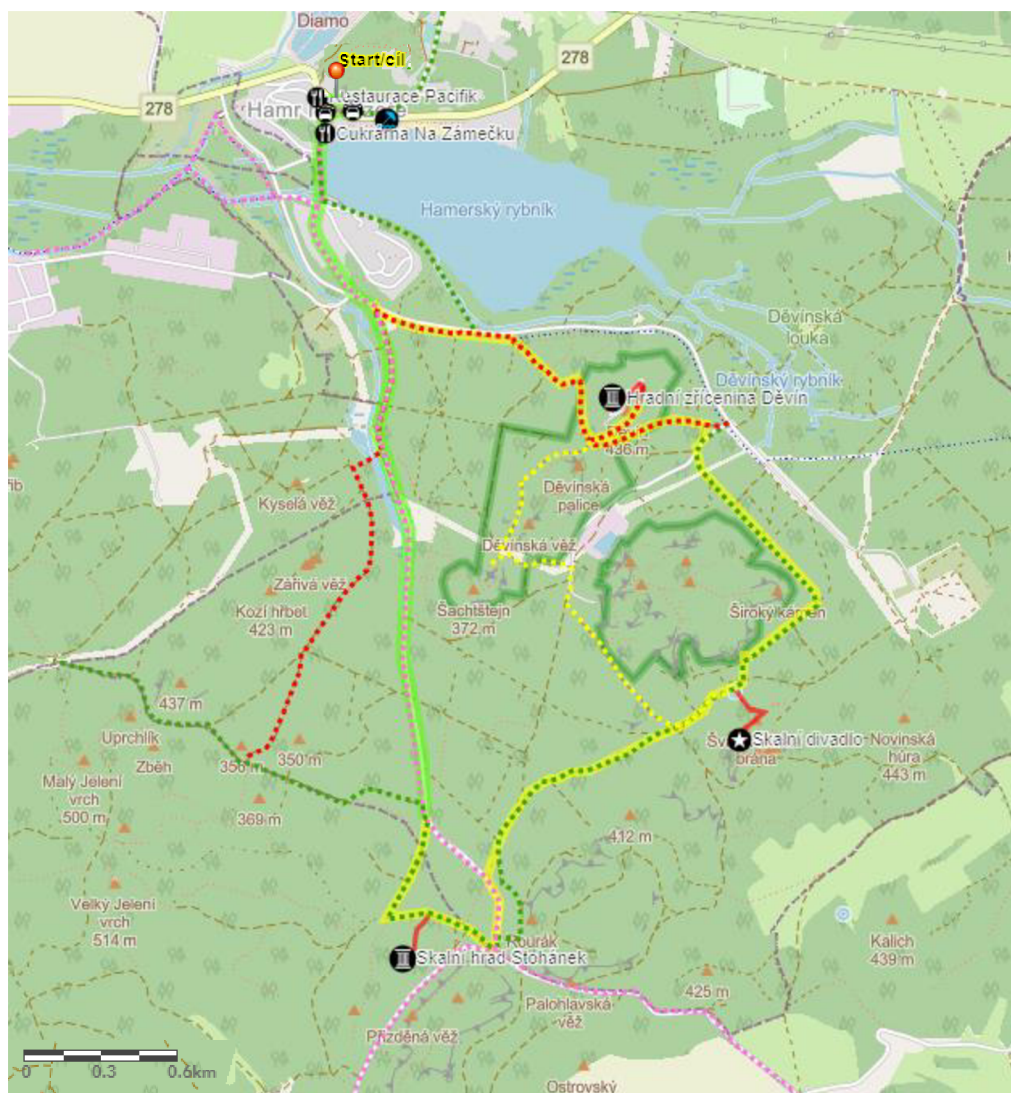
Průjezdnost

- 🟢 Zpevněná cesta (městský kočárek)
- 🟡 Lesní/ polní cesta (terénní kočárek)
- 🔴 Terén (nevhodný pro kočárek)

Jana Málková

Liberec, 2022

ArcGIS Esri: (Arcdata Praha demo portál, 2021)

Obr. 10 Z Hamru přes skalní divadlo a dvě hradní zříceniny (zdroj: vlastní)

Obr. 11 Vrcholové plato hradu Stohánek

Obr. 12 Strmé schodiště na hrad Stohánek

Obr. 14 Švarcvaldská brána

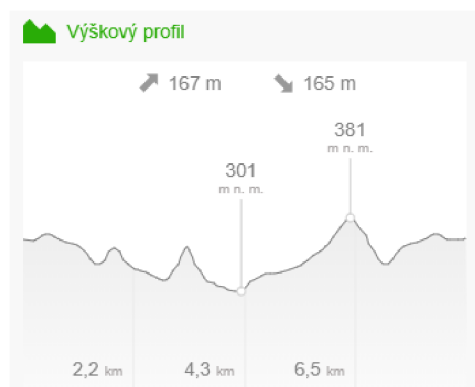
Obr. 13 Zřícenina hradu Děvín

Z parkoviště vyrazíme po značené cyklostezce 3046, cca po 1km přecházíme silnici a pokračujeme dále rovně po úzké silnici po červené značce. Cca po dalším půl kilometru odbočuje červená doprava, my však pokračujeme silničkou další kilometr a půl, mjíme první odbočku vpravo na modrou značku, po druhé modře značené odbočce se vydáváme nezpevněnou lesní cestou směrem k hradu Stohánek. Cestou mjíme po levé straně posed, který může posloužit jako první atrakce výletu. Modrá značka nás přivede po písčité cestě až na rozcestí k hradu. Zde necháme kočárky a vydáváme se po úzké lesní cestě ke zřícenině. Na skalní hrad vede poměrně strmé skalní schodiště, vrcholek je vzdušný s krásným výhledem, není zde žádné ochranné zábradlí. Po návštěvě hradu pokračujeme z rozcestí dále po zelené značce, která nás cca po 2 kilometrech dovede k odbočce k přírodní památce skalní divadlo. S kočárky je možné dojet téměř až ke skalnímu útvaru. Po jeho prolezení pokračujeme další dva

kilometry po zelené až k rozcestí pod Děvínem. Po červené značce vystoupáme po strmé ale dostatečně široké cestě až pod schody vedoucí do zříceniny Děvína. Rozsáhlý prostor bývalého hradu s možností prolézání jeho trosek, s úžasnými vyhlídkami na Hamr a spoustou zákoutí pro svačinový piknik jsou odměnou za nastoupané metry. Z Děvína pokračujeme lehce terénním cca kilometr dlouhým sjezdem po červené značce směrem k Hamru. Pod lesem se napojujeme doleva na cyklostezku kopírující silnici, která nás převede přes křižovatku se silnicí zpátky do Hamru. V případě slunného počasí je možné dopřát výletníkům svlažení v Hamerském rybníce na místním přírodním koupališti.

4.5.2 Z Dětrichovských hřišť do Heřmanic do pekla, na varhany, rozhlednu i hřiště

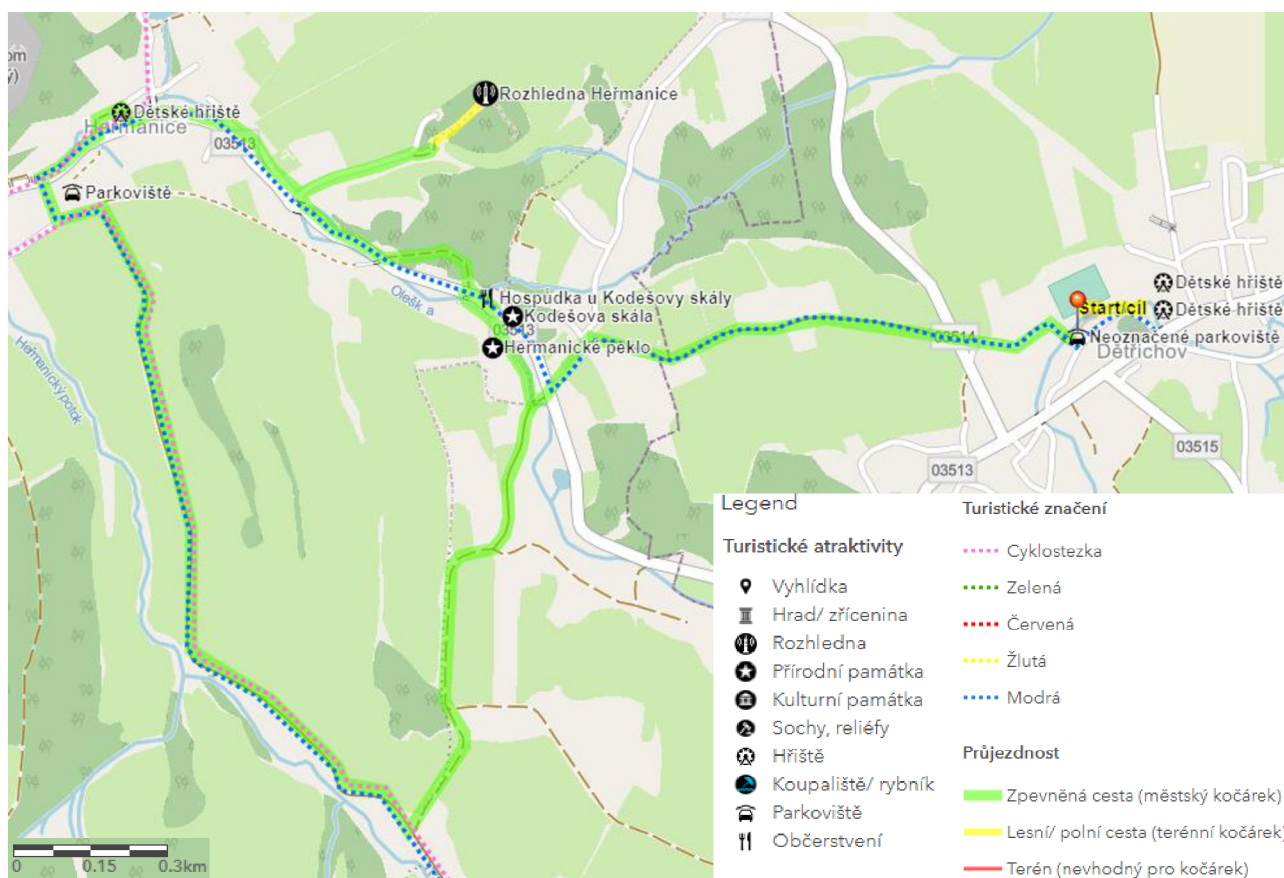
- Délka výletu: 8 km (příp. necelých 6 km)
- Potřebné vybavení: kočárek - vhodné i pro městský (+ nosítka na rozhlednu)
- Časová náročnost: 5 hodin (příp. 4 hodiny)
- Start: Dětrichov – možnost parkování cca 10 m od

hasičské zbrojnice (neznačená parkovací místa pro cca 4 auta). Příp. možnost zkrátit si okruh o cestu z a do Dětrichova a zaparkovat v Heřmanicích za obecním úřadem na označeném parkovišti.

- Atrakce během cesty:
 - **Heřmanické peklo**
 - Soubor dřevěných soch čertů (z r. 2017) i jiných dřevěných soch vytvořených během sochařských sympózií od roku 2008. Sochy se nacházejí na levém břehu řeky Olešky pod čedičovým masivem (Hoření, 2022).
 - Hodnocení Google: 4,7 z 5, doporučováno rodinami s dětmi
 - **Kodešova skála**
 - Čedičový skalní masiv na pravém břehu Olešky, který byl odkryt během těžby. Skála byla pojmenována po frýdlantském učiteli Otakaru Kodeši, jehož příběh je popsán na památníku před skálou (Jizerky.cz, 2022).
 - Hodnocení Google: 4 z 5
 - **Heřmanická rozhledna**
 - 25 metrů vysoká dřevěná „okurka“ s dvojitým šroubovitým schodištěm byla vytvořena v roce 2012 libereckou skupinou architektů Mjölck, vstup je volný (rozhledny.cz, 2022).
 - Hodnocení Google: 4,7 z 5, doporučováno rodinami s dětmi

- **Dětská hřiště**
 - Dětrichov – rozsáhlé hřiště s velkou pavučinovou prolejšačkou
 - Heřmanice – rozsáhlé hřiště s dřevěnými atrakcemi
- **Občerstvení:**
 - Hospůdka u Kodešovy skály (Heřmanice), hodnocení google: 4,3 z 5, vesnické občerstvení, nabídka studené kuchyně, zmrzlina

Jana Málková, Liberec, 2022, ArcGIS Esri: (Arcdata Praha demo portál, 2021)

Obr. 16 Z Dětrichovských hřišť do Heřmanic do pekla, na varhany, rozhlednu i hřiště (zdroj: vlastní)

Z Dětrichova se vydáme po modré značce směrem do Heřmanic. Čeká nás skoro kilometr a půl dlouhá silnička mezi poli, výběhem s koňmi a zahradou s kozami. Ta nás dovede až na křižovatku s hlavní silnicí. Přejdeme ji a vydáme se po levé straně toku říčky Olešky do dřevěného Heřmanického pekla. Po třech stech metrech přejdeme Olešku i hlavní silnici a vrátíme se o pár metrů zpět proti proudu k několika dřevěným sochám a malým čedičovým varhanám u krajnice – Kodešově skále. Po přečtení příběhu o Otakaru Kodešovi pokračujeme cca 500 metrů po silnici až k odbočce k Heřmanické rozhledně. Až na parkoviště, ani ne sto metrů pod rozhlednu vede silnička. Od rozhledny se vrátíme zpět k hlavní silnici, pokračujeme však po cyklostezce na pravém břehu Olešky. Po napojení na hlavní silnici před sebou po pravé straně vidíme rozlehlé hřiště plné dřevěných atrakcí.

Cestou z hřiště po silnici míjíme starou hasičskou zbrojnicí opět vyšperkovanou dřevěnými sochami. S terénním kočárkem pokračujeme přes silnici doleva zkratkou po modré značce, s městským kočárkem kopírujeme o kousek dál cyklostezku 3039. Po nově vyasfaltované cyklostezce se již oklikou vracíme zpět do Dětrichova. Po 1,5 kilometru odbočíme z cyklostezky doleva a po neznačené silničce se vyšplháme na hřeben pod Lipovým vrchem. Odtud pokračujeme rovně dolů zpět na křižovatku s hlavní silnicí. Vracíme se do kopce po modré, stejnou cestou do Dětrichova. K dokonalému utahání dětí nám poslouží dětské hřiště plné provazových prolézaček za obecním úřadem.

4.5.3 Vláčkovýlet na Poustevníkův kámen

- Délka výletu: 7 km

Obr. 17 Hejmanické peklo

Obr. 18 Hejmanická rozhledna

- Potřebné vybavení: terénní kočárek (nosítko na rozhlednu)
- Časová náročnost: 3,5 hodiny (+ hodina jízda vlakem)
- Start: nádraží Hejnice (vlak: LBC – Hejnice cca 30 min.), příp. parkoviště u Hejnické baziliky, u městského úřadu či u nádraží
- Atrakce během cesty:
 - **Vyhlídku Poustevníkův kámen**
 - Obnovená v r. 2018 nabízí výhled na přilehlé Hejnice i na okolní vrcholky. První zmínky o vyhlídce na vrcholku zvaném Na chatkách (též Triangl) pochází z poloviny 19. století. Kolem roku 1863 je zdokumentováno, že si zde postavil poustevnu Paul

Stelzig z Ludvíkova, ten byl nedlouho poté vyhnán, neboť ho sem chodily obšťastňovat hejnické ženy. Poustevníci zde ale podle pověstí žili již od pradávna (Hoření, 2021).

- Hodnocení google: 4,8 z 5, návštěvníci doporučují výlet i s dětmi či kočárky
- **Lesní divadlo**
 - Pozůstatky amfiteátru, který byl vybudován v roce 1914 pro 2000 diváků (Hoření, 2021), dnes připomínají zbytky kamenných zdí a otočný informační panel.
 - Hodnocení google: 4 z 5
- **Hejnická bazilika – Chrám Navštívení Panny Marie** (národní kulturní památka)
 - Jedná se o prastaré poutní místo. Nejstarší části chrámu pochází z konce 14. století, první písemná zmínka o chrámu se datuje do roku 1408. Dalších 150 let byl klášter přestavován a rozšiřován, aby pak do poloviny 17. století chátral. O jeho renovaci se zasloužil rod Gallasů, kteří zde umístili svou rodinnou hrobku. Kompletní rekonstrukce se chrám dočkal v roce 2000, kdy se stal sídlem mezinárodního centra duchovní obnovy (NPÚ, 2015).
 - Hodnocení google: 4,7 z 5, návštěvníci doporučují i prohlídku interiéru, který je ohromující více než exteriér. Vstupné, dospělý – 50 Kč.
- **Rybník Malý Štolpich** – poetický rybníček, ve kterém se zrcadlí okolní vrcholky
- **Občerstvení:**
 - Klášterní restaurace – hodnocení google: 4,1 z 5, restaurace schovaná za zdmi kláštera, jídlo formou bufetu (230 Kč na osobu, all you can eat), snížený paušál pro děti, návštěvníky velmi chválena rozmanitost i kvalita pokrmů
 - Cukrárna u kostela – hodnocení google: 4,5 z 5, malá cukrárna přímo před Hejnickým klášterem, velká „terasa“, návštěvníci obecně chválí zákusky, vytýkají nedostatek místa uvnitř cukrárny a automatovou kávu
 - Bike and Coffee house – hodnocení google: 4,7 z 5, moderní kavárna na rohu Jizerské a Lázeňské ulice, domácí dorty, káva nordbeans, někteří hosté si však stěžují na chaos při objednávkách i placení
 - Pekárna M + S – hodnocení google: 4,6 z 5, vyhlášená domácí pekárna

Legend

Turistické atraktivity

- Vyhlídka
- Hrad/zřícenina
- Rozhledna
- Přírodní památka
- Kulturní památka
- Sochy, reliéfy
- Hřiště
- Koupaliště/rybník
- Parkoviště
- Občerstvení

Turistické značení

- Cyklostezka
- Zelená
- Červená
- Žlutá
- Modrá

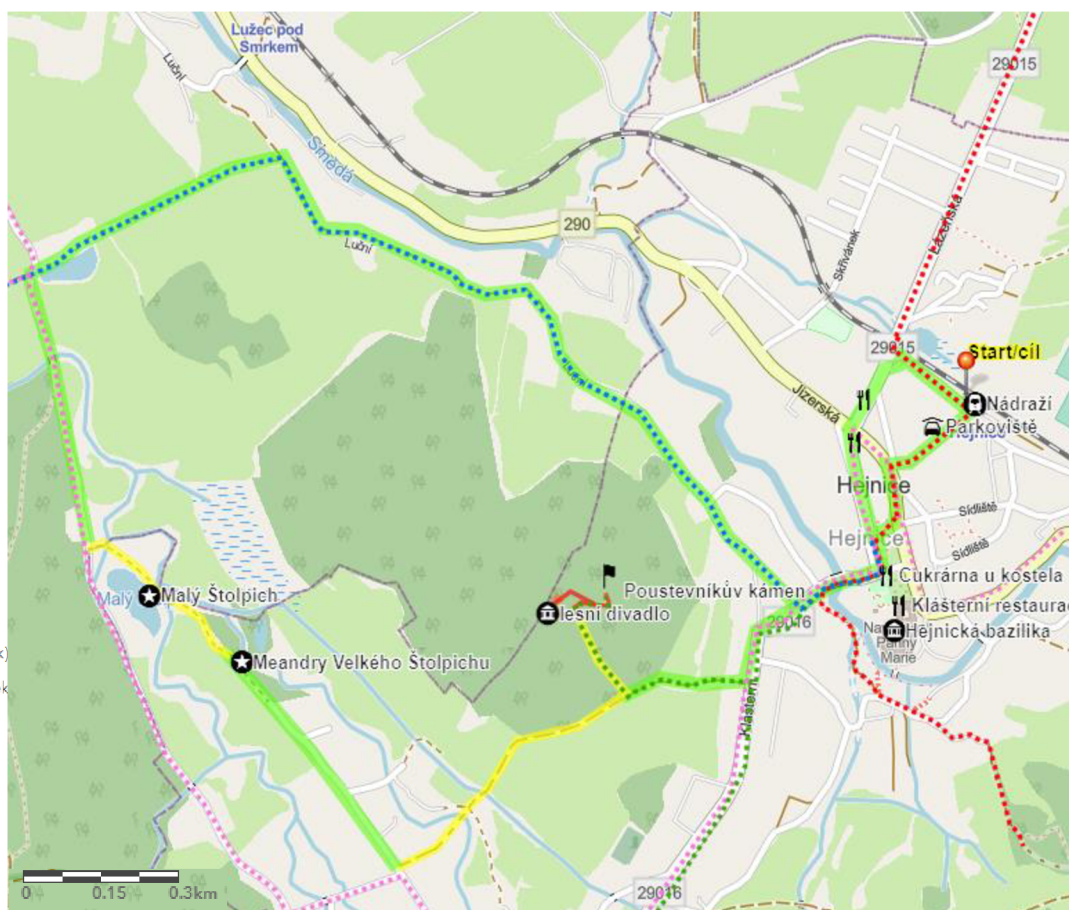
Průjezdnost

- Zpevněná cesta (městský kočárek)
- Lesní/polní cesta (terénní kočárek)
- Terén (nevhodný pro kočárek)

Jana Málková

Liberec, 2022

ArcGIS Esri: (Arcdata Praha
demo portál, 2021)

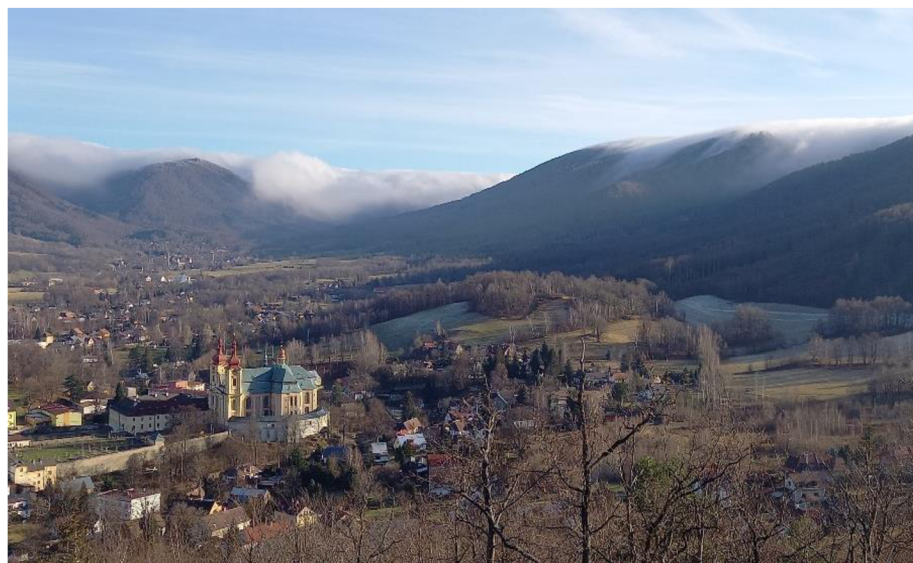
Obr. 19 Vláčkovýlet na Poustevníkův kámen (zdroj: vlastní)

Hejnice jsou ideálním cílem „vláčkovýletů“ z Liberce. Zatímco autem sem jedete skoro tři čtvrtě hodiny, jízda vlakem trvá sotva půl hodiny, spoje tam i zpátky jezdí každou hodinu. Od nádraží se vydáme po červené značce směrem k hejnické bazilice Navštívení Panny Marie. Odtud pokračujeme cca 500 m po silnici po zelené značce k rozcestníku a odbočce na vyhlídku Poustevníkův kámen. Zelená značka nás dovede na bukový kopec až skoro k samotné vyhlídce, jedná se o polní – lesní cestu vhodnou pro terénní kočárky. Od vyhlídky se můžeme zajít bez kočárku podívat na pozůstatky lesního divadla. Rozhledna i lesní divadlo jsou doplněny originálně a interaktivně řešenými otočnými naučně-informativními panely. Vrátime se zpátky k odbočce pod vrcholem kopce (s panoramatickou lavičkou a hmyzím hotelem) a pokračujeme doprava dolů po neznačené polní cestě cca 400 m lukami k potoku. Přes lávku překonáme bezejmenný přítok Černého Štolpichu a kousek za ní pokračujeme doprava po neoznačené silničce. Lávka přes Černý Štolpich nás přivede na trochu širší silničku, na křižovatce se vydáme opět doprava po proudu potoka. Silnička se asi po sto metrech mění v lesní stezku podél meandrujícího Velkého Štolpichu, která nás dovede k malebnému rybníku Malý Štolpich. Dostáváme se na úzkou asfaltku – cyklostezku 3064, po které se dáme doprava. Na další křižovatce odbočíme doprava na Starou poutní cestu a držíme se modré značky až do Hejnic. Čekání na vlak si můžeme zkrátit buď v cukrárně přímo u hejnické baziliky, ve stylové kavárně Bike and

Coffee na rohu Jizerské a Lázeňské ulice, případně si doplnit svačinu do vlaku ve vyhlášené domácí pekárně v Lázeňské ulici.

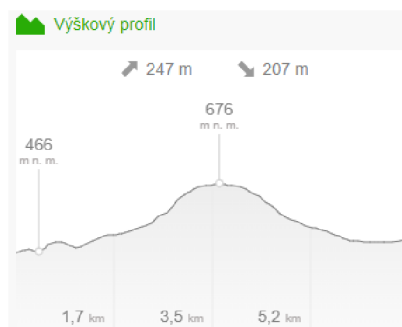
Obr. 20 Otočné informační cedule

Obr. 21 Výhled na Hejnickou baziliku z Poustevníkova Kamene

4.5.4 Vláčkovýlet na Malý Špičák

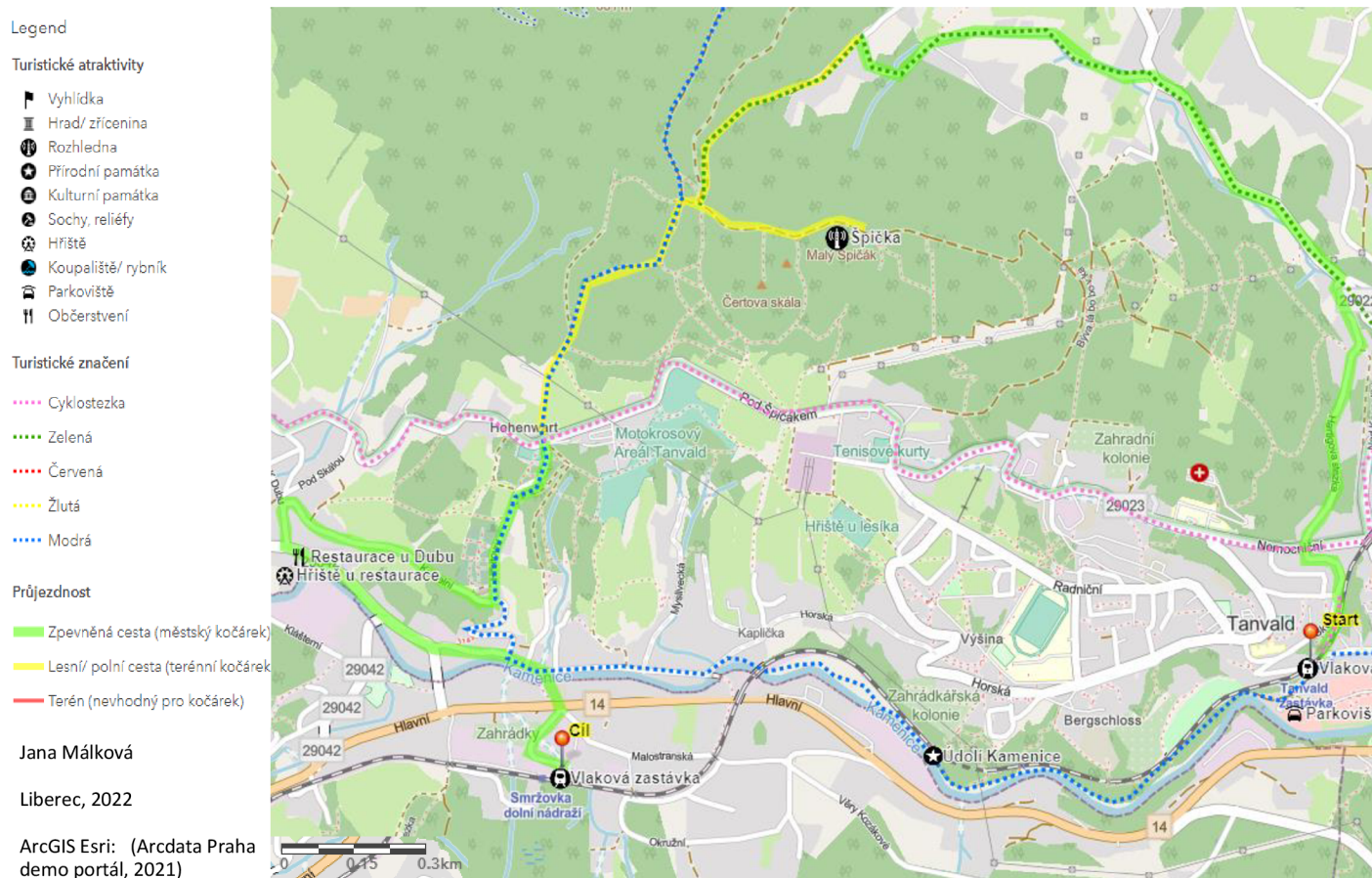
- Délka výletu: 7 km
- Potřebné vybavení: terénní kočárek (+ nosítko na rozhlednu)
- Časová náročnost: 3,5 hodiny (+ dvě hodiny jízda vlakem)
- Start: vlaková zastávka Tanvald zas. (vlak: LBC – Tanvald cca 50 min.), příp. parkoviště v Tanvaldu u městského úřadu či parkoviště Kino

- **Výlet je možné prodloužit o 2 km malebným údolím Kamenice (doporučeno především v letních měsících)**

- Atrakce během cesty:
 - **Rozhledna Špička**
 - Nová vyhlídka Špička na Malém Špičáku je lesklá kovová rozhledna, kterou vytvořila liberecká skupina architektů Mjölck v roce 2020. Vstup je volný. Rozhledna svým tvarem připomíná bob a odkazuje na bývalou bobovou dráhu, která v těchto místech dříve začínala. Pozůstatky dráhy jsou nyní součástí bikeparku (Rozhledny, 2022).
 - Hodnocení google: 4,8 z 5, někteří návštěvníci upozorňovali na strmé postavení žebříku vedoucího na rozhlednu
 - **Údolí Kamenice**
 - Příjemná šotolinová cesta malebným údolím řeky Kamenice s několika možnostmi k vykoupaní

- **Občerstvení:** přímo na trase se nenachází žádná možnost občerstvení, nejbližší a výborně hodnocené restaurační zařízení je restaurace U Dubu. Nachází se necelý kilometr od modře značené cesty, která míří ze Špičáku dolů ke Kamenici. U kostela sv. Petra a Pavla lze odbočit vpravo na Kostelní ulici a pokračovat 600 m k restauraci. Při výletě s dětmi by bylo škoda toto místo minout.
 - Restaurace u Dubu: Hodnocení google: 4,8 z 5. Restaurace disponuje velkou terasou a dětským hřištěm. Jídlo i obsluha jsou návštěvníky chváleny.

Obr. 22 Vláčkovýlet na Malý Špičák (zdroj: vlastní)

Výlet zahájíme v Tanvaldu na zastávce, přejdeme koleje a vyjdeme na pozvolna stoupající úzkou silničku značenou jako cyklostezka. Ta nás přivede na širší silnici, po které pokračujeme stále rovně, přejdeme křižovatku s hlavní silnicí a stále rovně pomalu stoupáme úzkou silničkou tzv. Hartigovou stezkou. Na křižovatce s hlavní silnicí (pozor, poměrně frekventovaná) se dáme po hlavní doleva, zelená značka nás asi po 600 metrech svede z hlavní silnice doleva na uzoučkou asfaltku bez provozu. Pohodlně se po ní dostaneme až k rozcestníku na Žďáru. Zde si můžeme chvíli oddychnout na vyhlídkové lavičce, neboť je před námi vrcholový krpál. Za rozcestníkem pokračujeme doleva po zelené značce, jedná se o poměrně prudký a hrbolatý výjezd, dlouhý necelý půl kilometr. Od

přístřešku na jižním sedle se dáme doleva po modré široké šotolině. Ta nás po dalších 500 metrech přivede přímo pod novou rozhlednu v podobě zrcadlového bobu Malý Špičák. Vracíme se zpátky po modré k přístřešku a odtud klesáme doleva po široké lesní cestě, následně úzké silničce až ke kostelu sv. Petra a Pavla. Hned pod ním zahneme doprava a pokračujeme Kostelní ulicí cca 500 metrů, až na křižovatku ulicí U Dubu. Po té se dáme vlevo dolů, až dojdeme k restauraci U Dubu. Po občerstvení a vydovádění dětí na hřišti pokračujeme ulicí Údolí Kamenice až na modrou turistickou značku. Po několika metrech u rozcestníku máme možnost výlet ukončit a po žluté značce dojít na dolní nádraží ve Smržovce. V letních měsících doporučuji pokračovat po modré značce malebným údolím Kamenice, kde je na několika místech možnost osvěžit se v průzračné vodě říčky a zpátky do Tanvaldu.

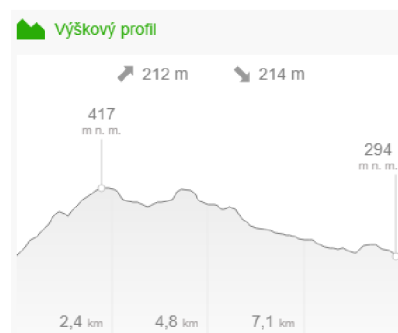
Obr. 24 Vyhlídka Špička

Obr. 23 Vyhlídka z Malého Špičáku

4.5.5 Cyklostezkami z Kacanov přes Kopicův statek na Valdštejn

- Délka výletu: 10 km
- Potřebné vybavení: terénní kočárek (dá se zvládnout i s městským, jen cca 700 m je nekomfortní), nosítko, kolo/odrázedlo pro děti (většina trasy je silniční sjezd)
- Časová náročnost: 6 hodin
- Start: Kacanovy, parkoviště u pomníku padlých ve druhé sv. válce
- Atrakce během cesty:
 - **Kopicův statek a skalní reliéfy**
 - Roubený statek z 19. století, v soukromém vlastnictví, je vstupní branou do skalní galerie. Galerie vytvořená ve 20. století bývalým majitelem statku Vojtěchem Kopicem a jeho

následovateli obsahuje vytesané skalní reliéfy především s tematikou českých dějin (Rozehnal, 2007).

- Hodnocení google: 4,6 z 5, cesta kolem reliéfů je některými návštěvníky označována za trochu nebezpečnou
- **Hrad Valdštejn**
 - Zachovalá hradní zřícenina gotického hradu, počátky její výstavby se datují do 13. století. Nejrozsáhlejší výstavba probíhala ve 14. a 15. století. Hrad byl založen rodem Markvarticů, následně přešel do rukou Vartemberků. V 16. a 17. století hrad pustl, v 18. století a 19. století byl pak rekonstruován a dostavěn v barokním a romantickém stylu (NPÚ, 2015). Hrad je denně otevřen od května do září, v dubnu a říjnu o víkendech a svátcích. Během letních prázdnin zde probíhají speciální dětské prohlídky za zvýhodněné ceny: dospělí 70 Kč, děti od tří let 20 Kč (Hrad-Valdstejn.cz, 2022).
 - Hodnocení google: 4,6 z 5
- **Naučná stezka Hruboskalsko (vyhlídka U Lvíčka, vyhlídka Na Kapelu)**
 - Široká písčitá cesta procházející středem skalního města, přírodní rezervace Hruboskalsko, s řadou vyhlídek na skalní uskupení.
 - Hodnocení google: 4,9 z 5, vzhledem k tomu, že se jedná o turisticky oblíbenou destinaci, může zde být v hlavní sezóně přelidněno
- **Arboretum Bukovina**
 - Menší arboretum s vlastní vyhlídkou a v sezóně otevřeným infocentrem Správy CHKO Český ráj. Vstup zdarma (sevceskyraj.cz, 2022).
 - Hodnocení google: 4,9 z 5
- **Občerstvení:**
 - Hospůdka u hradu (před hradem Valdštejn) : Hodnocení google: 4,5 z 5, občerstvení formou bufetu nabízí rychlá jídla (studená, smažená, někdy i polévku). Je zde k dispozici mikrovlnka pro ohřátí pokrmů včetně vlastních.
 - Restaurace Králíček, Kacanovy: Hodnocení google: 4 z 5. Návštěvníci oceňují velké porce, rychlou obsluhu a přijatelné ceny.

Legend

Turistické atraktivity

- Vyhlídka
- Hrad/ zřícenina
- Rozhledna
- Přírodní památka
- Kulturní památka
- Sochy, reliéfy
- Hřiště
- Koupaliště/ rybník
- Parkoviště
- Občerstvení

Turistické značení

- Cyklostezka
- Zelená
- Červená
- Žlutá
- Modrá

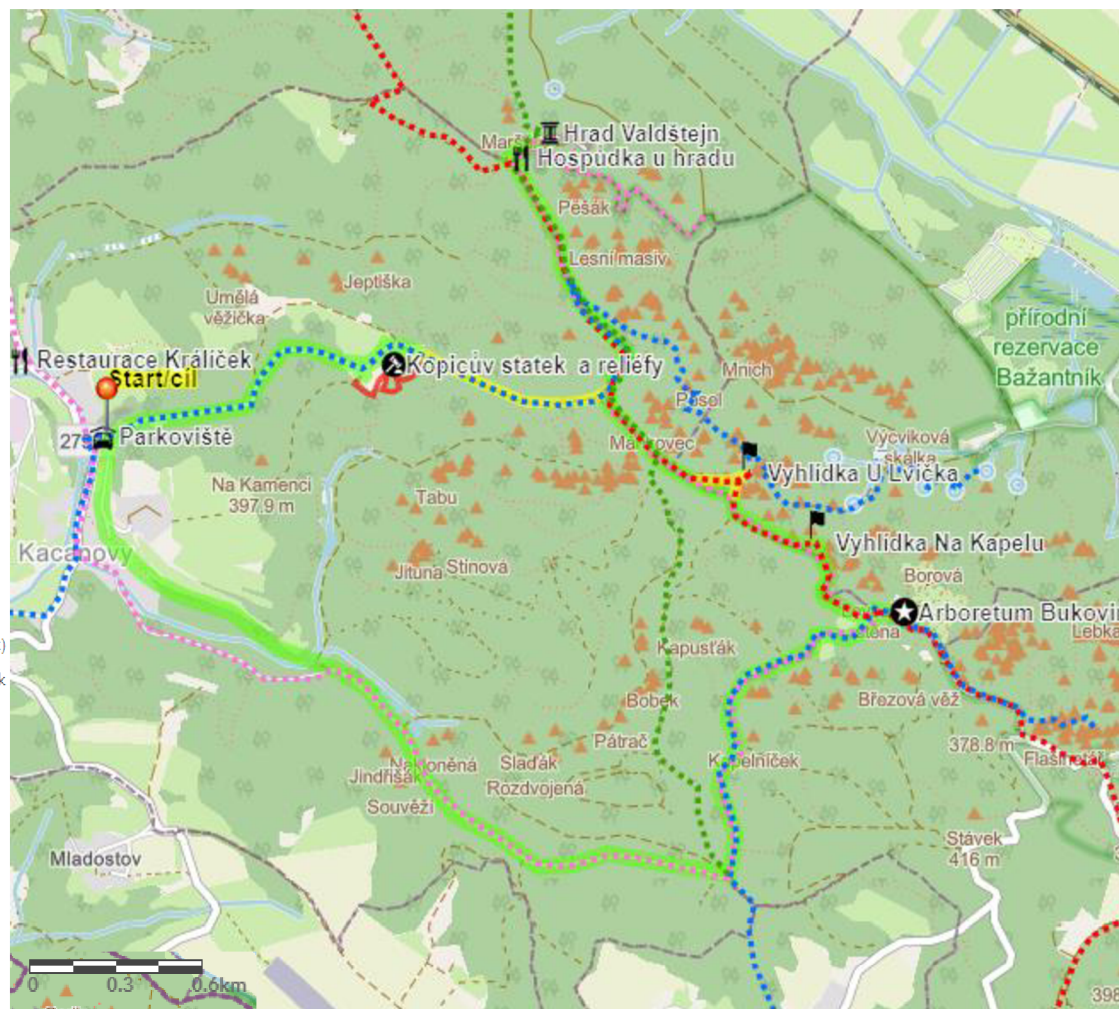
Průjezdnost

- Zpevněná cesta (městský kočárek)
- Lesní/ polní cesta (terénní kočárek)
- Terén (nevhodný pro kočárek)

Jana Málková

Liberec, 2022

ArcGIS Esri: (Arcdata Praha
demo portál, 2021)

Obr. 25 Cyklostezkami z Kacanov přes Kopicův statek na Valdštejn (zdroj: vlastní)

Z parkoviště v Kacanovech ihned začneme stoupat po modře značené asfaltce. Po kilometru dorazíme ke Kopicovu statku. Před ním odbočíme doprava na značenou naučnou stezku skalními reliéfy (kousek za odbočkou můžeme zaparkovat kočárky, příp. zamknout ke stromu). Po procházce skalami pokračujeme po modré, širokou polní cestou, ta se s příchodem do lesa mění v širokou písečnou cestu s hlubšími výmoly. Na rozcestí na jižním sedle se dáme vlevo a po červeně značené Zlaté stezce Českého ráje dojdeme až na Valdštejn. V sezóně můžeme využít dětské prohlídky hradu (vhodné pro děti cca od 3 let). Po prohlídce hradu míříme zpět turisty velmi frekventovanou Zlatou stezkou po červené s řadou vyhlídek na Skalní město až k rozcestníku Arboretum Bukovina. Pokud nás netlačí čas, můžeme si projít arboretum. U rozcestníku odbočíme vpravo a po modře značené cyklostezce 4012 klesáme cca 1200 m ke křižovatce. Na ní opustíme modrou značku, odbočíme vpravo a stále mírně klesající cyklostezka 4012 nás přivede po necelém kilometru a půl ke dvěma malým rybníčkům

a studánce s přístřeškem. Kousek za nimi odbočíme doprava na neznačenou lesní cestu, která nás přivede zpátky do Kacanov až k parkovišti.

Obr. 28 Skalní reliéfy u Kopicova statku

Obr. 27 Hrad Valdštejn

Obr. 26 Dětská prohlídka hradu Valdštejn

Závěr

Cílem práce bylo posouzení potenciálu Libereckého kraje jakožto turistického regionu pro realizaci celodenních výletů s malými dětmi a představení pěti výletních okruhů, které splňují kritéria aktivních rodičů s dětmi.

K tomu, aby mohl být stanoven potenciál kraje, byla na základě dotazníkového šetření definována specifika cílové skupiny. Mezi nejoblíbenější výletní cíle rodin s malými dětmi patří přírodní atrakce (lesy, skály, jeskyně, vrcholy), dětské atrakce, rozhledny či hrady a zříceniny. Důležitější, než samotný cíl cesty je atraktivita trasy, tedy množství možných zastávek a také průjezdnost trasy kočárkem. Cílová skupina obecně preferuje výlety do turisticky méně frekventovaných míst. Z analýzy dostupných zdrojů, expertních rozhovorů i terénního průzkumu vyplývá, že Liberecký kraj tyto požadavky v plné míře splňuje. Kraj je i přes svou nevelkou rozlohu, přímo nabytý turistickými atrakcemi, kulturními i přírodními, venkovními i zastřešenými. Vedle osvědčených turistických cílů, jakými jsou Ještěd, Jizerské hory či Český ráj, je zde řada míst doposud skrytých turistickému zájmu v Lužických horách, na Frýdlantsku či v Máchově kraji. Infrastruktura kraje nabízí široké spektrum cest od zpevněných cest vhodných pro kočárky či odrážedla, po cyklostezky či turistické cesty. Přidanou hodnotou dětských výletů jsou pohádkové a mýtické postavy spjaté s historií horských oblastí kraje či zámků a hradů nebo projekt „Křišťálové údolí“ zaměřený na sklářskou tradici kraje.

Pro plánování výletů nabízí Liberecký kraj rozmanité portfolio nejen rodinných výletů na turistickém serveru „Cestou – necestou“. Vedení cestovního ruchu Libereckého kraje se v posledních letech intenzivně zaměřuje právě na méně probádaná, avšak neméně zajímavá místa. Je zde možné najít i několik výletních okruhů, u kterých je potvrzena průjezdnost s kočárkem. K naplánování vlastního výletního okruhu je vhodné využít například server mapy.cz. Díky propracovanosti mapy.cz a jejich podrobnosti je jednoduché odhadnout náročnost a sjízdnost terénu. Současně díky výletním tipům přímo na mapě si lze vytipovat atrakce během cesty. Dalším zajímavým pomocníkem jsou krátká videa s výletními z pořadu Výlet'ák, jejichž odkaz je umístěn přímo na mapě. Inspiraci k dětským výletům nabízí i internetový portál „ověřeno rodiči“, kde se jedná o výletní tipy od rodičů pro rodiče.

Na základě získaných podkladů a terénního průzkumu bylo v závěru práce zmapováno a představeno pět výletních okruhů v Libereckém kraji, které odpovídají požadavkům cílové skupiny. Jejich průjezdnost kočárkem i zábavnost pro všechny zúčastněné, tedy rodiče i děti, byla osobně ověřena.

Z bodů uvedených výše je možné vyslovit závěr, že Liberecký kraj je místem, kde se ani rodič s malými dětmi nemusí vzdát svých tužeb po poznávání nových míst a aktivního výletování.

Informační zdroje

AKČR, 2021. Asociace krajů České republiky. *Anketa kraj mého srdce*. [online] [cit. 07.11.2022]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajy.cz/novinky/anketa-kraj-meho-srdce---x-rocnik.html>

BÍNA, J., 2011, *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu a jeho využití*. Celyoturismu. [online] [cit. 07.08.2022]. Dostupné z: <https://celyoturismu.cz/aktualizace-potencialu-cestovniho-ruchu-a-jeho-vyuziti/>

BÍNA, Jan, 2010. *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu*. Brno: Ústav územního rozvoje. [online] [cit. 15.10.2022]. Dostupné z: <https://adoc.pub/vyuiti-potencialu-cestovniho-ruchu-v-eske-republice.html>

COOPER, Ch. et al., 2016. *Contemporary Tourism; An International Approach*. 3. aktual. vyd. Oxford: Goodfellow Publisher Ltd., ISBN 9781910158593

CT24, 2016. *České turistické trasy jsou světový unikát, chránit by je mohl samostatný zákon*. Česká televize. [online] [cit. 13.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1976920-ceske-turisticke-trasy-jsou-svetovy-unikat-chranit-je-mohl-samostatny-zakon>

CZECH TOURISM, 2021. *Kudy z nudy – Výlety*, Kudy z nudy [online] [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/vylety>

ČESKÉ DRÁHY, 2022. *Vlakem na výlet*. [online] [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/vlakem-na-vylet>

ČSÚ, 2022. *Metodika – Cestovní ruch*. [online] [cit. 07.09.2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metodika_casove_rady_cestovni_ruch

DENSCOMBE, M., 2007. *The Good research guide: for small-scale social research projects*. 4.vyd. Open University Press. ISBN: 9780335241385

HALL, M., PAGE, S., 2010. *The Geography of Tourism and Recreation; Environment, place and space*. 3. aktual. vyd. New York: Routledge Taylor and Francis Group, ISBN 0415335612

HAMARNEHOVÁ, I., 2008. *Geografie cestovního ruchu: Evropa*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, ISBN 9788073800932.

HOŘENÍ, J., 2021. *Vyhliídka Poustevníkův kámen otevírá pohled na baziliku v Hejnicích i vrcholky Jizerských hor*. Český rozhlas. [online] [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/vyhliídka-poustevnikuv-kamen-otevira-pohled-na-baziliku-v-hejnicich-i-vrcholky-7408451>

HOŘENÍ, J., 2022. *Heřmanické peklo vzniklo během sochařského setkání. S čerty se můžete vyfotit a vyzkoušet i trůn*. Český rozhlas. [online] [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/hermanicke-peklo-vzniklo-behem-socharskeho-setkani-s-certty-se-muzete-vyfotit-a-8652549>

HRAD-VALDŠTEJN, 2022. *Hrad Valdštejn – Informace pro návštěvníky*. Oficiální stránky hradu Valdštejn. [online] [cit. 04.08.2022]. Dostupné z: <https://www.hrad-valdstejn.cz/cs/informace-pro-navstevniky/vstupne-1.html>

JANDA, J., 2018. *Stanovisko České pediatrické společnosti k nošení malých dětí v šátku či závěsu – tzv. „šátkování“ - pro a proti*. Česká pediatrická společnost. [online] [cit. 13.10.2022]. Dostupné z: <https://www.nejenprodeti.cz/clanky-novinky/stanovisko-ceske-pediatricke-spolecnosti-k-noseni-deti/>

KOS, R., 2008. *Hrad Děvín*. Hrady.cz. [online] [cit. 24.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/hrad-devin-hamr-na-jezere>

- KOTEK, V., 2010. *Hrad Stohánek*. Hrady.cz. [online] [cit. 24.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/hrad-stohanek-ralsko>
- KRAJSKÝ ÚŘAD LIBERECKÉHO KRAJE, 2020. *Liberecký kraj 2020*. [online] [cit. 07.12.2020]. Dostupné z: <https://poradenstvi.kraj-lbc.cz/getFile/case:show/id:1087810/2020-12-10%2021:53:44.000000>
- KRAJSKÝ ÚŘAD LIBERECKÉHO KRAJE, 2022. *Liberecký kraj – cestou necestou* [online] [cit. 17.12.2021] Dostupné z: <https://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/27709-skryte-skvosty-lezi-na-severu.html>
- MAPY.CZ, 2022. [online] [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz>
- MIKULIČKA, J., 2021 *Liberecký kraj v internetové anketě Kraj mého srdce*. Liberecký kraj. [online] [cit. 07.08.2022]. Dostupné z: <https://kultura.kraj-lbc.cz/page414/aktuality/v-internetove-ankete-kraj-meho-srdce-lze-liberecky-kraj-podporit-do-konce-unora-n1104349.htm>
- MISTOPISY.CZ, 2022. Liberec – Sportovní možnosti. *Místopisný průvodce po České Republice - přehledný seznam obcí České republiky* [online] [cit. 13.12.2020] Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/8553/liberec/sportovni-aktivity/>
- MMR, 2018. *MMR aktualizovalo rajonizaci cestovního ruchu*. MMR ČR. [online] [cit. 13.10.2022]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/novinky/mmr-aktualizovalo-rajonizaci-cestovniho-ruchu>
- MMR, 2022. *Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016 - 2020)* [online] [cit. 23.07.2022]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione>
- NOVOTNÁ, M. et al., 2014. Modul: Geografie – teoretický a metodologický základ. Západočeská univerzita v Plzni, Univerzitní knihovna [online] [cit. 23.07.2022]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/16469/1/Modul_Teoreticky_a_metodologicky_zaklad_2%20%E2%80%93%20kopie.pdf
- NPÚ, 2015. *Poutní kostel Navštívení Panny Marie*. Národní památkový ústav. [online] [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/poutni-kostel-navstiveni-panny-marie-15764542>
- OBECHAMR, 2022. Koupaliště Hamerské jezero a pláž. [online] [cit. 17.11.2022]. Dostupné z: <https://obechamr.cz/turistika-a-cykloturistika/koupaliste/>
- OVĚŘENO RODIČI, 2022. *Ověřená místa a recenze pro rodiny s dětmi*. [online] [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://overenorodici.cz/cz/hlavni-stranka>
- RADA SEVEROVÝCHOD, 2001. *Atraktivita cestovního ruchu (turistická atraktivita)*, Regionální rada regionu soudržnosti Severovýchod [online] [cit. 17.12.2020]. Dostupné z: <http://www.rada-severovychod.cz/atraktivita-cestovniho-ruchu-turisticka-atraktivita>
- RIEGROVÁ, S., 2020. *Cestovní ruch v Libereckém kraji ve 3. čtvrtletí 2021 a 1. až 3. čtvrtletí 2021 | ČSÚ v Liberci*. Český statistický úřad [online] [cit. 15.12.2020] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/v-roce-2021-se-v-libereckem-kraji-ubytovalo-726-652-hostu>
- ROZEHNAL, I., 2007. *Kopicův statek (Jirošova rychta)*. Hrady.cz. [online] [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/skanzen-kopicuv-statek-jirosova-rychta>
- ROZHLEDNY, 2022. *Rozhledny Libereckého kraje*. [online] [cit. 12.09.2022]. Dostupné z: <https://rozhledny.webzdarma.cz/liberecky.htm>

SAUNDERS, M., LEWIS, P. and THORNHILL, A., 2007. *Research Methods For Business Students*. 4. vyd. Harlow: Financial Times Prentice Hall,

SEVCESKYRAJ, 2022. *Arboretum Bukovina*. Středisko ekologické výchovy Český ráj. [online] [cit. 04.08.2022]. Dostupné z: <http://www.sevceskyraj.cz/arboretum-bukovina>

SEZNAM.CZ, 2022. *Výleták*. TelevizeSeznam.cz. Internetová televize, filmy, seriály a videa online zdarma [online] [cit. 07.01.2021]. Dostupné z: <https://www.televizeznam.cz/porad/vyletak>

SYROVÁTKOVÁ, J., 2011. *Cestovní ruch v Libereckém kraji*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, ISBN 978-80-7372-704-8.

ŠAFUS, I., 2021. *Švarcvaldská skalní brána ve Skalním divadle u Hamru na Jezeře*. Cokoli v okolí. [online] [cit. 24.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cokolivokoli.cz/59706-svarcvaldska-skalni-brana-ve-skalnim-divadle-u-hamru-na-jezere/>

ŠPAČEK, O., 2020. Monitoring pohybu návštěvníků. *Analýza návštěvnosti Libereckého kraje*. Praha: CE Traffic, a.s. [online] [cit. 07.10.2022]. <https://kultura.kraj-lbc.cz/getFile/case:show/id:1082560/2020-09-08%2010:07:29.000000>

ŠTÁHLAVSKÝ, P., HOLEK, J., *Vlakem na výlet: Největší výletní portál v ČR*. [online] [cit. 15.12.2020] Dostupné z: <https://zeleznicar.cd.cz/zeleznicar/zpravodajstvi/vlakem-na-vylet--nejvetsi-vyletni-portal-v-cr/-20632/20,0,,/>

TURISTICKÝ REGION JIZERSKÉ HORY, 2022. *Visit Jizerky*. [online] [cit. 07.12.2020]. Dostupné z: <https://www.jizerky.cz/cs/tipy-na-vylety>

VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-213-5.

VODSEĎÁLEK, P., 2021. *Extrémní místa Česka? Nejvíc prší v Bílém Potoku, nejhorší sucho je v Libědicích*. Benešovský deník – informace, které jsou vám nejbliž [online] [cit. 07.01.2021]. Dostupné z: <https://benesovsky.denik.cz/zpravy-z-ceska/cesko-extremni-mista-dest-sucho-20200704.html>

VYSTOUPIL, J. et al., 2011. *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, ISBN 9788073803407.

WTTC, 2022. *Economic Impact Reports. World Travel and Tourism Council*. [online] [cit. 07.09.2022]. Dostupné z: <https://wttc.org/research/economic-impact>

Přílohy

Formulář dotazníku

Turistický potenciál Libereckého kraje z pohledu možnosti realizace výletů s dětmi

Milý aktivní rodiči,

jmenuji se Jana Málková, jsem studentkou 3. ročníku pedagogické fakulty TUL a současně maminka dvou dětí v předškolním věku, se kterými moc ráda výletuji. Proto jsem si za téma bakalářské práce na katedře geografie zvolila „Turistický potenciál Libereckého kraje z pohledu možnosti realizace výletů s dětmi“.

Chtěla bych Vás touto cestou poprosit o vyplnění krátkého dotazníku pro mou bakalářskou práci. Cílem práce je jednak analyzovat možnosti realizace celodenních výletů s malými dětmi (tedy v předškolním věku a mladšími) a současně navrhnout výlety v Libereckém kraji, které zabaví na celý den jak děti, tak i rodiče.

Výletujete s dětmi v Libereckém kraji? *

- Ano
- Ne

Kolik let je dětem se kterými výletujete? *

- 0-1 rok
- 2-3 roky
- 4-5 let
- 6-7 let
- starší sedmi let

Jaká je dle Vás optimální délka CELODENNÍHO výletu s dětmi?

- 0-2 km
- 3-6 km
- 7-11 km
- 12 km a více

Jaký volíte nejčastěji CÍL jednodenního výletu? *

Prosím ohodnoťte na bodové škále 1 – 5

	1 - téměř vždy	2 - často	3 - občas	4 - zřídka	5 - téměř nikdy
přírodní atrakce (lesy/ skály/ jeskyně/ vrcholy)	☐	☐	☐	☐	☐
historické památky (historická města/ vesnice)	☐	☐	☐	☐	☐
hrady, tvrze, zříceniny	☐	☐	☐	☐	☐
rozhledny	☐	☐	☐	☐	☐
zámky	☐	☐	☐	☐	☐
sakrální památky	☐	☐	☐	☐	☐
vojenské/ technické památky a atrakce	☐	☐	☐	☐	☐
štoly a historická podzemí	☐	☐	☐	☐	☐
dětské atrakce – hřiště, zábavní parky aj.	☐	☐	☐	☐	☐

Jak moc jsou pro Vás důležité následující faktory při výletování s dětmi? *

Prosím ohodnotte na bodové škále 1 – 5

	1 - nejdůležitější	2 - velmi důležitý	3 - důležitý do určité míry	4 - nepříliš důležitý	5 - nedůležitý
atraktivita cíle výletu	☐	☐	☐	☐	☐
pestrost výletu (zábavy/atrakce během cesty)	☐	☐	☐	☐	☐
možnost okružní trasy (rozdílná cesta tam a zpátky)	☐	☐	☐	☐	☐
možnosti občerstvení (restaurace/ hospody/ kavárny)	☐	☐	☐	☐	☐
prostupnost terénu (s kočárkem/ odrážedlem)	☐	☐	☐	☐	☐

Využíváte při plánování výletů některé turistické servery (např. kudy z nudy, ověřeno rodiči aj.)?

Ano

Ne

Jak byste ohodnotili Liberecký kraj z pohledu výletování s dětmi v následujících oblastech? *

Prosím ohodnotte na bodové škále 1 – 5

	1 - výborný	2 - chvalitebný	3 - dobrý	4 - dostatečný	5 - nedostatečný
Atraktivita výletních cílů pro děti	☐	☐	☐	☐	☐
Nabídka okružních výletů (rozdílná cesta tam a zpátky)	☐	☐	☐	☐	☐
Možnosti občerstvení (restaurace/ hospody)	☐	☐	☐	☐	☐
Prostupnost terénu (s kočárkem/ odrážedlem)	☐	☐	☐	☐	☐
Dopravní infrastruktura (parkování, dostupnost hromadnou dopravou...)	☐	☐	☐	☐	☐
Turistické značení	☐	☐	☐	☐	☐
Propagace rodinných výletů	☐	☐	☐	☐	☐

Máte nějaký ověřený výlet s dětmi na celý den v Libereckém kraji? Z jakého důvodu jej hodnotíte pozitivně? (stačí velmi stručně)

Vaše odpověď

Máte výrazně negativní zkušenost s některým z výletů, které jste absolvovali s dětmi v Libereckém kraji? Z jakého důvodu jej hodnotíte negativně? (stačí velmi stručně)

Vaše odpověď

Mnohokrát Vám děkuji za zodpovězení výše uvedených otázek. V případě zájmu o výsledky šetření napište na e-mailovou adresu jana.malkova@tul.cz.

S pozdravem a díky za Váš čas,

Jana Málková